

Varpas išeina kas mėnesis. Metinė prekė su parsuontimu:
 Rusijoje (kuvertuose) . . . . . 5 rubl.,
 Prusose . . . . . 3 Mk.,
 Amerikoje ir kitur 4 Mk.

VARPAS

Apgarsinimai Varpė, ištisa eilutė smulkaus rašto, kaštuoja 60 fen. arba 30 kap.

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Žemaičių vysk. Motiejus III Valančius (1801—1901).

Šįmet — šimtmetinės sukaktuvės nuo užgimimo garsaus mus raštininko, žemaičių vyskupo, Motiejaus III Valančiaus. Negalime praeit ir „Varpe“ visai neatsiliepti apie nuopelnus to vyro, kuris da prieš 25—50 metų teip gausiai apdovanojo neturtingą mus literatūrą ir daug prisidėjo prie užkirtimo kelio pravoslavijai Lietuvoje.

Busias garsus vyskupas Valančius atėjo ant svieto prastoj žemaičio ukinininko grįčioj Nasrėnų mėsėdžiuose, Salantų par., Telsių p. visą 100 metų atgal — 16 vasarį 1801 m. Dėl lietuviško klausimo da niekam nesopėjo tuomet galvos; lietuviška literatura vystyklusose buvo. Nors jau ir prieš tai atsirasdavo vienas, kitas žmogus,¹⁾ ką troško sužadint tautišką mintį, atgaivint lietuvišką kalbą, sutvert literatūrą, bet jų balsas nerasdavo atbalsio: plati liaudis, paskendusi baisyuose varguose, da nē knygos į rankas nemokėjo paimt; o ponai . . . senei jau išsžadėjo savo bočių kalbos: lietuvišką kalbą jie skaitė už kalbą savo vergų, kurių jie teip nekenė, kuriuos, anot jų, Dievas tiktai dėlto ir sutvėręs, kad ponai turėtų su kuo arti ir akėt, turėtų kam kailį pert. Puikiuose rumuose, klebonijose, mokyklose, seminarijose, raštinyčiose — visur skambėjo tiktai poniška, lenkiška kalba; lietuviškoji užsiliko tiktai prastose, surukiosiose vardgienių grįtelėse, kurie negalėjo turēt nėjokio supratimo nē apie tautišką kilimą, nē apie atgaivinimą kalbos.

Tokioje tai gadynėje atėjo ant svieto Valančius. Bet jis atsikratė nuo viešpataujančių tam laike pažiurų ant lietuviškos kalbos ir pasidarė jos auklėtoju ir užtarėju.

Kad priimtų Valančių į mokslą, tėvas jo turėjo jį pirma bajoru padaryt, ir metrikuose „Waščius“ persimainė į „Wołoczewski“, ir tapo prikergtos da 2 raidi „G. D.“, kaip bajorystės ženklai.²⁾

Pabaigęs Kalvarijos (Telsių p.) mokyklą, Valančius įstojo 1822 m. į Varnių seminariją;

¹⁾ Daukša, Širvydas, Duonėlaitis ir kiti.

²⁾ „Tėv. Sargas“ 1900 m. Nr. 1.

is ten 1824 m. jį paskyrė į Didžiąją Seminariją, buvusią prie Vilniaus universiteto. 1828 m. jau išventino į kunigus ir paskyrė už kapelioną išpradžių Mozyriuje (Minsko g.), paskui Kražiuose. Iš Kražių 1840 m. pašaukė į Vilnių už adjunktą Didžiosios Seminarijos; o perkėlus ją į Petrapilę ir praminus Dvasiškąja Akademija, pasikvietė jį ir ten išguldinėt pastoraliską teologiją ir biblijinę archeologiją.

Petrapilėj susipažino Valančius su Simanu Daukantu. Daukantas ir sukurstė jį prie rašymo lietuviškų knygų.

1845 m. Valančius turėjo pamest Petrapilę, nes siurkštus šiaurės klimatas pradėjo ardyt jo sveikatą. Sugrįžęs tėvynėn, neužilgio gavo vietą rektoriaus Varnių seminarijos, ir čia berektoriaudamas jau parašė savo garsų veikalą „*Žemajtiu Wiskupiste*“. Likęs 1850 m. 21 vasarį žemaičių vyskupu, jis da stropiau pradėjo darbuotis ir iki pabaigai savo amžiaus (17 geg. 1875 m.) nenustojo rašęs lietuviškas, kaip jis sakė, žemaitiškas knygas. Jis tiek daug prirašė, kad perspaudinus viską, išeitų 10 didelių knygų, turinčių 340 spaudintų lakštų. Ištikrųjų, mažai mės turėjome ir mažai teturime tokių stropių darbininkų.

Štai svarbesniejie jo raštai: I. svietiško turinio: 1. „*Žemajtiu Wiskupiste*“, 2. „*Wajku knigiele*“, 3. „*Paugusiu Žmoniu knigiele*“, 4. „*Patarles Žemajtiu*“, 5. „*Palangos Juze*“, 6. „*Pasakoimas Antana Treinika*“, 7. „*Pamiętnik Domowy*“.¹⁾

II. Knygos grynai dvasiško turinio: 1. „*Istorije Szwenta Senoje istatima*“, 2. „*Žiwataj szwentuju*“ I ir II d., 3. „*Žiwatas Jezaus Kristaus*“ . . . , 4. „*Prade ir iszi-pletimas tikieima kataliku*“, 5. „*Dawatku kninga*“, 6. „*Mokslas Kataliku tikieima*“ etc.²⁾

Budamas dievobaimingu kunigu ir dagi vyskupu, ir gyvendamas gadynėje perseiiojimo katalikų, Valančius daugiausiai rašė tikėjimiškas knygas ir pirmiausiai rupinosi apie sustiprinimą katalikystės.

¹⁾ „*Pamiętnik Domowy*“ ir „*Widomości Rozmaite*“ išversta į lietuvišką kalbą ir patalpinta „T. S.“ ir „Zinyčioj“, kaip „Margumynai“.

²⁾ Visas surašas Valančiaus raštų yra „T. S.“ 1900 m. Nr. 2 ir 3.

Pasibaigus 1863 m. maištni, gudų valdžia nusprendė apmaskolinti mus kraštą. Kad lengviau tas jai eitų, tukstančius lietuvių ištrėmė į Siberiją ir Gudiją, o į jų vietą atgabeno kelis šimtus maskolių šeimynų. Čia atvykusiems, maskoliams, dalino uždyką lietuvių laukus, ir dagi šelpė juos iš viešpatystės kasos; valdžios vietos pavedė vieniems maskoliams; atėmė nuo lietuvių daugelį bažnyčių ir pavertė į cerkves. . . Maskolius-ateivius padarė ponais mus krašto, o lietuvius — jų bernais; lietuviams-katalikams neleido net išpažinti liuosai savo tikėjimo, uždraudė bažnyčias statyti, savaip Dievą garbinti, — varu pradėjo versti į pravoslaviją. Platinimui pravoslavijos gūdai-stačiatikiai įkūrė draugystę vardu „Brolija“; kiekvienas iš tų „brolių“ apsiėmė apverstį į pravoslavus bent 3 katalikus per metus. . . Pradedamose mokyklose į mokintojus įstatė godus, kurie ne tiek mokino, kiek platino maskolystę ir pravoslaviją. . . Pagaliaus uždraudė lietuviams savaip knygas spaudinti ir ėmė brukte brukti jiems savo „graždanką“.

Bet, nežiurint ant viso darbštumo maskolių valdžios ir jos apaštalu, nepasisekė jai įkūnyt savo troškimų, nepasisekė apmaskolinti lietuvių.

Stipriausiu faktorium iš lietuvių pusės buvo tikėjimas. Be abejonės prisirišimas lietuvių prie savo tikėjimo ne viena diena ir ne vienais metais užaugo; bet nemažai prisidėjo prie sustiprinimo to tikėjimo ir Valančius. Jis išmokino lietuvius

„skaityti ir melstiesi Dievan iš knigos. . . Kad žmonės suprastu tikėjimą, jis liepė pamokslinčiose išaiskinti katekizmą. . . Žinojo, kad retai kuris moka skaityti. . . visose parapijose kuningams įsakė parengti parapijines mokslineis. . . Pats pradėjo, o ir kuningams liepė, raginti visus žmones, tai-gi ir užaugusiųs, kad mokintisi skaityti. Iš tiesu paklausė žmonės jo balso, nėra visi, jauni seni, vyrai moters, mergės ir vaikai, ėmė mokintis, kad ir šventomis dienomis, ant abėcėlos skaityti. Kad butu ką skaityti, tai Valancauskas vienval išdavinėjo maldu kningas, teip-gi knigėles tikėjimiskos įtalpos, raszė pats, ragino ir kitus kuningus, kad netingėtu raszėti dėl žmonių. . . Mokėjimas skaityti ir giedoti įėjo į paprotį. . . Palengva szvietas ėmė už gėdą laikyti jaunam neizmokti skaityti.“¹⁾

Valančius pasiekė čia savo siekį — tikėjimišką, bet kartu atliko ir didį kulturišką darbą, gal but pats visai to nesuprasdamas: jis išmokino lietuvius skaityti, pripratino juos prie knygų su lotyniškam literėm, pas vieną, kitą gal sukurstė ir prisirišimą prie tos knygos. Jo raštai buvo rašyti gyva žemaičių kalba, pilna kuonuovairiausių priežodžių ir patarlių; už tai su dideliu smagumu juos žemaičiai skaitė, už tai jie teip išsiplatino.

¹⁾ „Lietuviš. Raš. ir Raštin.“ 60 pusl.; „T. S.“ 1901 m. Nr. 2 ir 3.

Prasidėjus baisiam persekiojimui katalikų tikėjimo „pradėjo plaukti iš Prūsų brošūros, patvirtinančios tikėjime, išparodančios, kaip reikia užsilaukyti persekiojimo gadyneje. Brošūrų titulai: 1. „Iš tamsybės uel kielis tešybės“, 2. „Parsipiėmas“, 3. „Sznekiesis katalika su nekataliku“, 4. „Prajautimas“, 5. „Wargaj bažnices katalikų“, 6. „Litanie apėj wisus szczętus Muczelnikus“.

Brošuras žmonės godulingai pirkė. . . Rundas gavo žinoti ir paliepė gaudyti. Nesunku buvo daeiti, nes mūsų žmonės greit pasakojo viską. . . Rundas. . . apkaltino dvasiškiją. . . 9 kunigai tapo areštavoti ir atvežti į Vilnių. . . Dembskis, Norvaiša, o labjusia E. Montvila tvirtino, jog vyskupas yra jų autorium. . . Gen. gub. Potapow atsiuntė į Kauną žand. generolą Losiewą peržiūrėti vyskupo namus. Nieko nerado.“¹⁾

Bet atvirai protestuot prieš gudų valdžią, kad ir tikėjimo dalykuose, Valančius neišdrįso; buvo nuolaidus prieš ją. Jau ir be to gąsdino jį Muraviovas Siberija, Komčatka, kartuvėm, nors Valančius per maištą aiškiai laikė gudų pusę ir, kiek galėjo, jiems gelbėjo; jis net išsiuntinėjo po visą savo vyskupystę raštą, šaukiantį žmones nekelti rankos prieš gudų valdžią: „kiekviena, girdi, valdžia nuog Dievo paeinanti“. . .

Valančius kartais (gal apsirikęs) gudų carą net už popiežių augščiau statydavo. Savo pirmutiniame „piemeniškame rašte“ jis rašo:

„Galingiausias ir Szviesziausias visų Maskolių ciecorius Mikalojus I per gerybę savo meilingai žvilgterėjo ant reikalų žmonių savo“ (paskui jau eina popiežius Piušas IX).

Tam pačiam rašte jis rašo:

„Pamoksluose jusų užvis storokities patvirtinti žmones vieroje katalikų ir iszguldyti, kas nuo kiekvieno prider Szviesziausiam Česoriui, visokiai karalystės vyresnybei. . . Mylėkite ir godokite Szviesiauj Česorių visų Maskolių, kaipjo tėvą savo, ne iš baimės, bet dėl sumnenės. . . Tegu paklusnumas visokioms vyresnybėms valdo žingsniais jusų. . . Žmonės, godokite ponus savo, nes anie jumis gynioja ir suteikia žemę, kurią ardami, ne vien priderancziai gyventi, bet ir dangų sau uždirbti galite. . . Oi, kaip bucziau laimingu, kad tas pirmas piemeniškias balsas Mano. . . atnesztų tuos laimingus vaisius, kurių, iszduodamas tą grometą, meldžiau, ir melsiu Viespaties per kiauras dienas gyvenimo Mano.“²⁾

Daug panašių vietų galima rasti Valančiaus raštuose. Žinoma, ne už tą nuolankumą ir politikavimą mėš jį gerbiame, bet už kulturišką jo veikimą, už gaivinimą lietuviškosios kalbos. Nors jis gyveno 25—50 m. atgal, bet rašė tiktai lietuviškas knygas. „Lenkai, sakydavo jis, ir be to turi daug rašytojų, galinčių lenkams lenkiškai rašyti.“ Valančius rupinosi iškelt lietuvišką kalbą, padaryt ją literatiška; už tai jau savo gadyneje užsitarnavo „chlopomano“ vardą; už tą „chlopomaniją“ net buvo jį apskundę popiežiai Piušai IX.

Didžiausią istorišką vertybę turi „Žemaičių Vyskupija“, „Margumynai“ ir „Pasakojimas

¹⁾ „Žinyčia“ Nr. 1, 31—32 pusl.

²⁾ „T. S.“ 1900, Nr. 2 ir 3.

Antano Tretininko. „Žemaičių Vyskupijoje“, teisybė, yra chronologiškos klaidos, bet . . . tai vis-gi vienintėlis *sui generis* lietuviškas veikalas. „Margumynai“ duoda mums gausią medegą apie 1863 m. maištą, apie persekiojimą katalikų, atėmimą bažnyčių . . ., bet su šita medega reikia labai atsargiai apsieiti,¹⁾

¹⁾ Žr. knygutę kn. Dembskio „Ar vyskupas Valančius nebuvo vilingiu lietuvištas?“

nes čia ne vienas faktas visai neteisingai paduotas. „Pasakojimas Antano Tretininko“ duoda tarp kit-ko svarbią medegą apie Lietuvos pilekalnius . . .

Rašytojas istorijos lietuviškosios literatūros jokiū būdu negalės praeiti visai neužsiminęs apie tokią kruvą Valančiaus raštų, o stropus tyrinėtojas Lietuvos kultūros ras juose daug svarbios sau medegos. *V. Kapsukas.*

Dėlei išleidimo mus raštų.

(Pabaiga.)

Kad geriau pažinti savo materiališkas spēkas, prisiziūrėkime arčiau aukoms ir *įėmimams nuo skaitytojų* (premuneratai) 1894 iki 1900 m.

Kad lengviau būtų galima apmatyt padėjimā reikalų kiekvienos metuos, nurodysime teip-gi kaštus laikraščių išleidimo.*)

*) Pinigai išreikšti markėmis, *be fenigių.*

Metai		1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900
Šaltiniai	Aukos	1777	866	708	1131	1047	931	557
	Prenum.	?	?	551 (3 mėn.)	?	526	711	1126
Kaštai išleidimo		?	?	1729	1314	1293	1363	1562

Iš lentos matyt, kad, apskritai imant, *aukos eina mažyn*. Kadangi paskutiniuose metuose išleidimai eina didyn, tai aišku, kad dalyke išleidimo raštų aukos paskutiniam laike kas-syk daugiau nustoja savo svarbumo. Pasi-didinimas arba susimažinimas aukų neina greta su pasididiniu arba susimažiniu išleidimū. Paskutiniuose 2-juose metuose, o ypa-tingai 1900, išleidimas laikraščių daugiau prigul nuo prenumeratos, ne kaip nuo aukų.

Be to iš atskaitų matyt, kad aukos plaukia *nereguliariškai*: 1895 m. jos nupuola nuo 1777 Mk. iki 866 Mk., t. y. susimažina laike vienų metų ant 911 Mk. 1896 m. puola da daugiau — iki 708 Mk., 1897 m. pakįla iki 1131 Mk., o paskui vėl puola žemyn.

Norėdami suprasti svarbumą aukų dalyke išleidimo raštų, mėš turime sau išaiškinti priežastis sumažėjimo aukų ir nereguliariško jų plaukimo.

Sumažėjimas aukų veikiausiai prigul nuo to, kad paskutiniuose metuose atsirado pas mus nauji visuomenės reikalai, kaip antai: šelpimas politiškųjų prasikaltėlių („Raud. Kryž.“, „Vincio Kapso D-tėlė“, „Srg.“), aukos ant „Liet. Parodos“, ant „D-ro V. Kudirkos paminklo“ etc., be to daug pinigų ėjo ant reikalų vietinių draugysčių, ant išleidimo jų raštų („P. L. S. R.“), sušelpimo mokslan einančių („Žiburėlis“), ant konkursinių premijų etc.

Bet kaip išaiškinti staigų nupuolimū aukų 1895 ir 1896 m., kada da nebuvo kalbėta

apie kitus visuomenės reikalus, kaip tik apie išleidimā „Varpo“ ir „Uk-o“?

Autorius straipsnio „Apšvietimo reikalai“*) spėja, kad „viena iš svarbiausių sanlygų įgyjimo išitikėjimo visuomenės ir reguliariško plaukimo aukų į redakcijos yždą esąs išdavimas teisingų atskaitų.“ Bet mums rodos, kad stoka gerų atskaitų negalėjo but priežastimi sumažėjimo aukų dėlto, kad visuomenė to nereikalavo, o da ir dabar (kaip matyt iš tulų faktų ir atsiliepinū) į atskaitas nelabai žiuri, o daugumas tai nė nežino, kiek kaštuoja atspaudinimas vieno numerio „Varpo“ arba „Uk-o“. Sumažėjimas aukų 1895 ir 1896 m. veikiausiai galėjo prigulėt nuo to, kad dalis pinigų, kurie būtų galėję eit ant reikalų „V.“ ir „Uk.“ išleidimo, ėjo ant šelpimo kitų reikalų (D-ro V. K., J. A.).

Prie aiškinimo puolimo aukų mėš turime pridurti da vieną priežastį, butent tai, kad visuomenė nežinojo ir da dabar nežino tikrojo dalykų stovio. Jeigu visuomenė geriau žinotų ir geriau suprastų savo reikalus, tai veikiau tuos reikalus atjaustų ir rupintųsi apie jų sustiprinimą.

Kokią rolę lošė iksiol aukos galima atspėti prilyginus laikraščių deficitą prie aukų. Iš to palyginimo matyt (bent iš 3 paskutinių metų), kad didumas aukų eina greta (paraleliškai) su didumu deficito, teip kad išrodo, kad aukos dedamos tik dėlto, kad uždenkti

*) Žr. „Varpą“ 1900, Nr 1, 2.

laikraščių deficitą, o ne šelpti ir tobulinti užrubežinę spaudą. Dėjimas aukų išrodo, kaip koks *malum necessarium*, nuo kurio visuomenė stengiasi atsikratyti.

Iš viso matyt, kad mės ne daug ką galime remtis ant aukų, kaip ant šaltinio mūsų materiališku spėku: jos eina mažyn, plaukia nereguliariškai ir dedamos yra veikiau uždengimui deficito, o ne išleidimui lietuviškų raštų.

Dabar prisiziūrėkim prenumeratai.

Iš lentos matyt, kad paskutiniuose 3-juose metuose prenumerata reguliariškai eina didyn ir kad pasididinimas laikraščių išleidimų eina greta su pasididinimu prenumeratos. 1899 ir 1900 m. išleidimas laikraščių daugiau prigul nuo prenumeratos, ne kaip nuo aukų. Kad ir auksčiau prenumerata užėmė svarbią vietą mūsų biudžete, tai galima matyt iš sulyginimo kaštų išleidimo ir aukų 1896 ir 1897 m.: nors 1896 m. įplaukė aukų ant 423 Mk. mažiau, ne kaip 1897 m., vienok kaštai išleidimo laikraščių buvo ant 415 Mk. didesni, ne kaip 1897 m. Kad įėmimų nuo skaitytojų galėjo but ne mažai, galima spręsti iš atsiliepimo „Varpo“ 1896 m. (Nr. 3, p. 44), kur redakcija duoda skaitytojams tokią žinią: „prenumerato už *Varpą* ir *Uk.* įėjo iki šian dien 551 Mk.“ Tai-gi laike 2 iki 3 mėn. 1896 m. įplaukė prenumeratos už „Varpą“ ir „Uk-ą“ daugiau, ne kaip 1898 m. Tai yra tėmytinas faktas. Akiveizdoje to fakto brukasi į galvą klausimas, kas-gi galėjo atsiktiti pabaigoj 1896 m., kad „Varpo“ Red. laike už reikalingą daiktą sumažinti „Varpą“, kodėl išleidimas „Varpo“ turėjo umai nupulti, nežiurint ant to, kad padėjimas reikalų „Varpo“ ir „Uk-o“ 1896 m. buvo da-gi geresnis, ne kaip 1900 m. Aišku, kad aname laike dėlei stokos atskaitų daug dalykų reikėjo vesti akių plotu. Matyt nebuvo tuomet da pakilęs klausimas apie administraciją mūsų reikalų ir apie sanlygas laikraščių išleidimo.

Dėlei stokos atskaitų sunku ir dabar mums išaiškinti, nuo ko prigulėjo toks nupuolimas mūsų reikalų, bet atsimentant, kad aukos nesusimazino nuo politiško persekiojimo 1897 m., bet pasididino ir tokiu budu visuomenė apreiškė savo simpatiją, galima tikėtis, kad ir skaitilius norinčių skaityt negalėjo teip umai nupulti, juo kad ir 1898—99 m. prenumerata buvo labai maža, nežiurint ant to, kad tuose metuose didesnis politiškas persekiojimas lietuvių jau buvo pasiliovęs.

Tą klausimą mės galime sau išaiškinti prisiziūrėję arčiau administracijai „Varpo“ ir „Uk-o“ reikalų apskritai, o ypatingai 1897 iki 1899 m.

1899 m. vienas iš mūsų tautiečių, pažinęs arčiau mūsų reikalus, tokiu budu atsiliepė apie padėjimą mūsų spaudos užrubežėje: „pasitikėjimas ant aukų — silpna gvarancija išlikimo mūsų spaudos užrubežėje; reikią rupintis turėti nuolatinį šaltinį įėmimo, kuris nesimazintų, bet augtų kas mets. Tokiu šaltiniu (bent šiame tarpe) gali but gera organizacija prekystės „V.“ ir „Uk.“ Redakcijos išleistų raštų, jeigu ne Lietuvoj, tai bent Anglijoj ir Amerikoj.“

Mės sutikome su ta nuomone ir apsirinkome sau tokį kelią, koks buvo nurodytas ir ėmėme rupintis apie paleidimą į tarpą lietuvių gulinčių be naudos „Varpo“ ir „Uk-o“ Red. raštų.

Bet lengva tai buvo nuspręsti, o įkunjimas to užmanymo sutiko didelės kliutis.

Nežinodami ir nesitikėdami, kad mūsų reikalai butų visiškai apeisti, pabaigoj 1899 m. mės prižadėjimo apgarsinti savo turtą. Bet pasirodė netikėti dalykai. Pasirodė, kad mės nežinome nė koki raštai mums priguli, nė kur yra tie mus raštai. „Nelaimingoji“ atskaita 1899 m. aiškina liudija, kokiame padėjime buvo mus reikalai. Da-gi pabaigoj 1900 m. mės apgarsinome savo kataloge vieną svetimą knygą („Patarmės Moter.“) už savąją.

Maža to: reikia organizuoti prekystė, o ėia nežinia nė kokios knygų prekės, nė kiek už kokią knygą užmokėta; nepalikta nė kvitų, nė kitokių praktišku nurodymų apie spaudos dalykus, apie apskaitymą knygų prekės, apie rabatą perkupčiams ir tt., ir tt., tarytum tas mūsų reikalas visiems buvo svetimas, visų užmirštąs, tarytum nuo amžių tie reikalai neturėjo nė savo pono, nė savo globėjo.

Redakcijai „V.“ ir „Uk-o“ noroms — nenoroms reikėjo sukti sau galvą ivairiais administracijos klausimais.

Gerų rezultatų šių metų atskaitos mės susilaukėme tik dėlei įvedimo geresnės tvarkos administracijoje mus reikalų.

Bet ar tai bene viskas atlikta ir bene viską galima išpasakoti trumpoje peržvalgoje. Da daug reikia atlikti, o dėlei daugumo priežasčių atlikti negalima. Ir ilgai da nebus galima sustiprinti išleidimą mūsų laikraščių, jeigu visuomenė laikys tą reikalą už pašalinį, jeigu ji nesirupis *pali* užbėgt už akių visokiems negeistiniems nukrypimams mus reikalų, jeigu ji nelaikys išleidimą laikraščių už savo priderystę.

Kaip mažai rupinasi visuomenė apie išleidimą mūsų laikraščių, gali liudyti padėjimas mus reikalų 1-oje dienoje rugsėjo š. m.

Laikraščiai	Kaštai išleidimo	Prenumerata	Deficitas	Aukos
„Varpas“ NN. 1—8	Mk. 464,00	Mk. 306,88	Mk. 157,12	Mk
„Uk-s“ ir „Nauj.“ NN. 1—8	748,00	395,27	352,73	120,87
Labu	1212,00	702,15	509,85	120,87

Iš tos lentos matyt, kad pinigai įėję nuo skaitytojų iki 1 d. rugsėjo, uždengė mažumą daugiau, kaip pusę išleidimų, ir liko deficitus 509,85 Mk. Apvertus ant reikalų aukas, vis-gi lieka deficitas 388,98 Mk.

Kadangi išleidimas vieno num. „Varpo“ (1^{1/2} l.) ir vieno num., „Uk.“ su „Nauj.“ (2 l.) kaštuoja 146 Mk., tai aišku, kad turint savo rankoje tikrai pinigus nuo skaitytojų ir aukas iki 1. d. rugsėjo būtų buvę galima išleisti tikrai 5 arba 4 numerius laikraščių (o ne 8) ir jeigu išėjo visi numeriai laiku, tai galėjo atsitikti tikrai per malonę kitų žmonių, o ne t. v. „Varpo ir Uk-o išleistoju“.

Pabaigoj metų paprastai susirenka daugiau aukų, grįžta dalis skolų, kasa prisipildo ir deficitas susimažina arba lieka išteklius, bet nereikia užmiršti, kad ne pabaigoj metų užsimoka už spaudinimą laikraščių, bet kiekvieną mėnesį.

Tokiu budu mūsų laikraščių buvis priguli nuo dviejų apystovų: 1-o nuo galėjimo pasinaudoti iš krėdito ir 2-o nuo normališko bėgio mus reikalų.

Bet pas mus nėra tokio fondo, iš kurio galima būtų pasinaudoti, reikalui atsiradus, nėra tokio turto, kuris galėtų but gvarancija skolos gražinimo. Kreditas, paremtas ant išsitikėjimo, yra ne tvirtas, ne amžinas, — jis greit gali išsekti; normališkas bėgis mus reikalų teip-gi lengvai gali susitrukdyti... O tuomet kas išleis laikraščius? Ar aukautojai, ką pabaigoj metų stengiasi apginti laikraščius nuo deficito?

Tai-gi laikraščių buvis yra ne tvirtas, paremtas, gali sakyti, ant vištos kojos. Jeigu mus laikraščiai ir nepasiliantų išėje, tai vis-gi galima tikėtis arba susitrukdyto jų išleidimo, arba sumažinimo išleidimo kaštų, kaip tai atsitiko 1897 m.

Gal kitam pasirodys per daug pessimistišku toks aiškinimas mus reikalų, bet nieks negal užginčyti, kad tokia perspektyva yra negalima prie tiką minėtų sąlygų.

Kas kita būtų, jeigu mes turėtume geležinį, arba rezervinį kapitalą, kuris galėtų buti sargu mūsų reikalų užrubežėje, arba bent normališko reikalų bėgio. Bet tokio kapitalo pas mus nėra.

Kas kita būtų, jeigu vieton aukų, būtų pas mus reguliariški įplaukimai, nors teip, kaip yra įvesta kitose „draugystėlėse.“ Bet tokių įplaukimų pas mus nėra, mes neturim tvirto pamato po kojų, mes prigulim nuo kitų malonės, pasišventimo, mes prigulim nuo nežinomų spēkų, atsitikimų, prieš mus tamsi ateitis...

Ikiol vis buvo kalbėta apie kokius tai „išleistoju“ Varpo ir Uk-o, bet paskutiniam laike aiškiai pasirodė, kad pas mus „išleistoju“ nėra, tik yra „aukautojai“, t. y. žmonės, ką prijaucia mūsų darbu, bet to darbo sau į širdį neima, apie jį nesirupina, jo likimu mažai arba visai nesinteresuoja, nieko apie tikrąjį dalykų stovį nežino ir žinoti nenori.

Štai paveikslėlis. Pernai sutvarkymui atskaitos tapo užkviestas vienas iš mūsų tautiečių, kuris tą dalyką geriausiai būtų galėjęs išaiškinti. Bet nežiurint ant užkvietimo jis neatkeliavo, o į savo vietą atsuntė kitą, kuris prie pinigiskų reikalų visai neprigulėjo. Visas reikalas pasibaigė ant pasakymo: „dabar jam (= redaktoriui) viskas pavesta, jis... karalius.“

Mat kokią rolę lošia kiti dalyke administracijos apskritai, o ypatingai dalyke išleidimo mus raštų. Jie paveda visus savo reikalus, visą visuomenės turta, sunkiai užgyventą per daugelį metų, ant pilnos, „neaprubėžiuotos“ valios vieno žmogaus, ir, matyt, džiaugiasi iš tokio dalykų stovio: viena, nereik daryt žygių ir kaštų, antra, nereik sau sukt galvos, o trečia, niekad neišnyksti iš policijos akių... Už tai jie mane apipila gausiomis dovanomis ir malonėmis: man paveda sostą plačios „Lietuvos“ (nors ir su nežinomais rubežiais), iškelia mane į karalius, duoda man neaprubėžiuotą valdžią ir bevišpataujant pavelią išleisti daugiau pinigų ant administracijos reikalų, negu reikėtų išleisti vedant reikalus su kitais išvien (pvz. supainiojimas ir nutęsimas*) atskaitos 1899 m.)

Mūsų politiškas gyvenimas, ačiū Dievui, priima šiokias-tokias formas, organizuojasi į... „monarchiją neaprubėžiuotą“...

Bet jeigu jau lemta yra teip nukrypti mūsų reikalams, tai ar ne geriaus būtų užkviesti ant Lietuvos sosto vieną iš mus kunigaikščių (pvz. Oginskį, Radvilą, ar ką kitą — žinoma, mokantį lietuviškai). Jam ir geriau pritiktų užimti karališką sostą. Jis ir spēkų daugiau turi, jo geriaus klausytų „valdiniai“ ir greičiau užsimokėtų viešpaty-

*) Ištisa eilutė smulkaus rašto „Varpe“ kaštuoja 30 kap. (Žr. „Varpa“, ant pirmojo puslapio, šale užvardyjimo, po dešine!)

stei prigulinčius mokesčius . . . Berods, jis turėtų užimti sostą Lietuvos be aiškių rubežių, bet tai nieko: už tai jis turės „neaprubėžiuotą“ valdžią ir Lietuvos rubežius galės nustumti kad ir iki Juodųjų Marių . . . Jeigu-gi nėjoks Lietuvos kunigaikštis, bijodamas maisto*) ar ko kito, nenorėtų apsiimti viešpatauti ant mūsų, tai . . . ar ne geriaus būtų likvidavus visą mus reikalą, pavedus visą tėviškę ir jos apginimą kokiai privatiškai ypatai, arba kokiai akcijinei draugystei. Lai sau žinosi, lai samdo kareivius, lai juos moka ir džiaugiasi iš savo „neaprubėžiuotos“ valdžios. Tuomet mums nė vienam nereiks „sukt sau galvos“ ir bijotis policijos . . .

Na, sakykit, ar nėra svajojimas kalbėti apie „neprigulmingą Lietuvą“ (be rubežių!) tada, kada *mės*, apšviestiesniejie nestengiamo buti „neprigulmingais“, nestengiamo *pats* vesti savo reikalą, apleidžiame juos *visai*, arba pavedame ant pilnos valios vienam žmogui (ir tai nepažįstamam žmogui!) ir da-gi kratom rankas nuo kiekvienos progos, kuri galėtų parodyt, kad *mės* nėsame kokiais „valdiniais“, bet galime *pats* valdytis — esame „valstiečiais“. — Ar pritinka mums tyčiotis iš „Tėv. Sargo“, paskendusio monarchizmo dvasioje, jeigu ir *mės* duodame tai dvasiai viešpatauti savo tarpe! Ar pritinka mums reikalauti nuo „Tėv. Sargo“ to, ko *mės* pats atlikti negalime!

Tai yra liudni faktai, bet faktai teisingi. Apskelbimas jų — tai yra smugis visokiems svajojimams ir tuščiam pasididžiavimui, bet podraugei ir vaistas, sustiprinantis mūsų tautišką kuną. *Mės* galime pataisyti savo ydas tik tai tuomet, kada *mės* ant jų atkreipsime atydą, kada *mės* jas pažįsime.

Ydos tapo nurodytos, *mės* jas pažinome, dabar reikia pasirupinti jas prašalinti.

1. Reikia sutvirtinti išleidimą mūsų raštų užrubežėje teip, kada jų likimas neprigulėtų nuo keno-nors malonės, arba spango atsitikimo.

2. Reikia vesti savo reikalus patiems ir nepasitikėti ant kitų, nors juos kas ir „karaliais“ augštintų.

3. Pastatyti ant pirmos vietos reguliariškus įplaukimus, o *nereguliariškai* plaukiančias aukas apversti ant dovanai žmonėms dalinamų raštų: knygelių, atsisaikimų, lapelių etc.

4. Dalį pinigų apversti ant administracijos reikalų; vedimo knygų, ekspedicijos, samdymo reikalingų žmonių etc., nes nuo geros administracijos priguli didžiausia dalis mūsų įplaukimų.

*) O maištininkai pradeda atsirasti! pvz. Vaišgantas, Apuokas etc.

Tai vis yra bendri mūsų reikalai, bendras turtas ir laiks būtų pradėti mokintis valdyti tą turtą bendromis spėkomis ir valdyti jį ne kaipo svetimą, tik kaipo savą turtą.
V. Ū. R.

◇○ Paveikslai. ○◇

(Pabaiga.)

Po vakarieniės rymodamas sau vienas Petras mastė: „Kiek tai man pragaisties, kiek sugaisties?! Nieko nepadirbu, nieko neuždirbu. Klebonas nebesulaukęs nusipirko šlajas — šmykšt man penkios dešimtys . . . Vieną ir paskutinį šimtelį gavau išlaidyti algoms . . . budavo visados algas uždirbsiu . . . Matušėlė, matušėlė! nebetekau tavęs, viskas ein ant nieko . . . Kad bent bartųs po šunim . . . ar sakysi jai, ar š . . . murmės po nosia kaip meška . . . Nežinai, ko jai truksta . . . susinėrūsi, vis susiraukusi, nė su žmogumi dorai nepašnekės . . . Rodos nė niekas šneka, nė nieko, o po svieta kaip į varpą muša . . . Kur tik nepašnekink ką, tuojau ir spigis: „Kaip tavo pati nieko nedirba, viena ēda, šeimynai juoda putra, mergoms visi darbai“ . . . „Bene prasimankys, kaip liks viena . . . pamatysma toliau“ . . .

Rytmetį pabūdęs Petras gaigystėje, net nustebo: pati jau atsikėlusai teip anksti, abi-dvi su Jonyte besisukančios aplink pusrytį. Ir jis teipogi pašokęs kaip švinta išėjo prie gyvulių. Nė paspėjo apsiserti, kaip prisistatė Kupstienė. Kaip-gi nepaleis liežuvį ant Petro, kad neužniks bartis:

— Tu bedušnink, svietoėdžiau! Suprogai išlupęs nuo mūsų tokius pinigus, susprogai, suėdei vaiką! Užvarinėji, užveizdi darbą, ant galo mergoms apleidi! Kam ėmei? Ko lindai prie mūsų, kad savo namie turėjai? Naudos tau tik tereikėjo! Mano vaikas buvo pas mane kaip paukštėlis klėtkoje, į šaltą vandenį rankelės nekišo, o tu suoki ją prie darbo . . . Ar tat jai kiaulės šerti arba karvės milžti? Kame tavo šeimyna? Kas tu do gaspadorius lig šio laiko nenusisamdyti? . . . Kad man būtų doros mergos nusamdytos, ne tą paleistuvę laikyti! . . . Pačią šuns vietoje laikai! . . . Aš tau! . . .

Krito žodžiai po kits-kito Petrai ant galvos, kaip kirvio kirčiai. Išspradžios nelabai tepermanė Petras, paskui nebesumanė, kaip išsižioti, ant galo pradrįso:

— Tesisamdo pati, tesisamdo — tarė — kokios tik patinka. Aš to ir noriu, kad pati sau pasijieskotų.

— Ar tai jai važinėti? — užsukė motina — šiokiame šaltyje bobai? Kur dori vyrai, neteip užlaiko pačias, o prie tavęs nė piemenės vietoje nestovi. Vis pasikandęs,

vis bekremtas, liežuvio nesusivaldai, tu paleistuvi! Vaikas namie vietos nebeturi, mergomis apleidai!...

— Kokiomis mergomis? Kaip čia apleidau? — nedrąsiai ginčijosi Petras: — jug gspadinės visur dirba...

Tuotaru Jonytė, apsitaisiusi kaip į kelį, įėjusi tarė:

— Sudiev, gspadine ir tamstai gspador. Ką turi manim pasikąsti, o tamstai prikapoti, verčiau galiu nusišalinti. Karvių nemilžau šryt, nė kiauiliu nė šeriau. Gspadinės žinokites!... Sudiev!...

— Gal... palauk... — traukė pusiau žodį Petras; nesumanė stabdyti, ar ne.

— Šit ir tavo geroji, tavo vikrioji! — šaukė motina — parodė tau uodegą. Ir ta parodė, koks tu gspadorius. Kad bučiau bent per paukštelį žinojusi, tu į mano butą butumei kojos neįkėlęs — prorėksmais grabstė motina, — suėdei man vaiką, susprogai jos dalį... Dabar mažulėlė turi teip vargti...

— Kokią naudą? kokią dalį? klausė Petras atsiklainėjęs.

— O-gi pinigų neėmei? — čirkšdama spigino — ogi medegos kiek? ar tai nieko nerokuoji? Dykai mat tratinai per naktis... Ar tu žinai, kur tu gali atsisėsti? Kad tik nesiliausi vaiką krimsti, mėš parodysime, kame vagis vieta!

Kaip su kuliu į galvą davė Petru, net akys aptemo.

— O katras didesnis vagis: katras duodamas ima, ar katras vogdamas duoda? — kaip atsbudęs Petras paklausė.

Motinai vėl kaip su purvais į akis drėbė. Pasivaipusi tarė:

— Geruoju viskas gerai ir niekas nieko nežino. Piktuoju viskas blogai. Verčiau pačią laikyk pačios vietoje ir tylėk, žinąs, koks esąs.

Petras susikrimtęs, o ne labai tesumodamas rietis, spruko pro duris. Atsiduręs prie savo varstoto atsiminė parsivežęs vaisto nuo širdies skausmo. Ištraukęs butelį palenkė porą klukšnių, pasitvirtino truputį ir belaukdamas pusryčio pasirėmęs mąstė: „Motina atlėkusi paskutinę išriejo, paliko be jokios mergos... Ir gerai, pamatysiu kaip suksis viena. Nebesakysiu nieko, nors meška galvą nutruktų po kerčias... Mergas prie manęs prilygina... Kad bent į tą pusę, nė apmaudo nebutų... Kas bobas gali atloti? Bene tingėjo mat teip anksti lėkti parvesti motiną... Ar tokiai tai darbą dirbti, sako?... Žinoma netinginė, jai tik esti ir gulėti... Tas biasas apskuo man galvą, giltinė apmovė akis... Šimtą sykių vertesnė Jonytė!“ — vėl ant apmaudo lenkė burnelį.

* * *

Iš po kietos ir tvirtos žiemos pavasaris labai spėriai aušo. Kolei turėjo — turėjo šaltis, bet kaip atsilo, tai viskas kaip iš maišo išlindo. Bevezdint vandenys kilo, ledai pleišėjo ir pluduravo apsiptoję. Sniegas urduliais nubėgo. Medžiai apsiptylė lapais; žemė apsidengė žalumu. Saulelė linksniau kaitino, vejalis šilčiau pukšnojo. Jei kartais nuo ryto perbėgo koks debesėlis, slėkdamas storais lašais, rodos liedamas saldų pieną, tai nuprausta žolelė antra tiek įstypo. Miške nuo jaunų lapelių purtindamas rasą vejas nešiojo į visas puses meilų pavasarinį kvapą. Nuslinkus debesėliui, saulelė linksmai švytėdama rodos juokės, džiaugdamos gražumu savo pasaulės. Paukšteliai visitėliai subudę teipogi džiaugėsi šiluma saulelės ir kiekvienas ypatingai skelbė savo džiaugsmą. Negana ant oro, miške pilna visokio čiulbesio ir švilpesio, bet ir žemės vabalėliai skelbės koku bemokėjo balsu. Vakarinės šiltos ukanos gavinio žemės augalus ir smulkiuosius sutvėrimėlius. Kužėjo visa žemė, skrajojo pilnas oras, šnabždėjo ir plasnojo po mišką visokie gyviai. Upeliai apsiptoję urduliais gurgėdami plaukė. Pievos papuro žaliais vikšriais, dirvos pajudo, žagrėmis sudraskytos. Žmonės pasmaginti visokiais gražumais, labiausiai džiaugėsi, jog gyvulėliai, per žiemą krintę sausą pašarą, dabar gauna jau minkštos jaunios žolelės atsiganti.

Tiek žmonės, tiek gyvuliai, paukšteliai — visi linksminos, Kurmelis tik vargšas neturėjo nė jokie džiaugsmo. Visas žiemos laikas perbėgo jam rupešingai. Iš medegos, katraja pernai teip džiaugės ir dykai gavo, nieko neužpelnė, nes nieko nepadirbo. Šeimyną traukė kaip veršius: iš kur kokį ištrauks, nusamdys, kiekvienas kelias dienas telapojo; vėl kokį parsivežė, žiurėk — ir vėl išėjęs. Ant važinėjimo ir gaiso; o namie vėl visokie nepasivedimai. Versiai išdvėse, paršeliai išsalo, karvės kilnojosi, kita prie saito ir pasismaugė. Arkliai sulyso: varna nepriestų, negandojos ir važiuoti, o po daržines pašaro visa pakugė. Po klėtis ir triobą lokys galvą nutruktų. Kur žengęs, kur ėjęs, Petras apmaudo nesiliovė. Pati jo nēmaž neatsimainė: valgė už penkis, miegojo už tris, dar nemiegodama voliojosi lovoje ligi soties. Raginama prie darbo murmėjo po nosia, o jei kuomet ir išgirdo nuo vyro rustesni žodį, tuojau nulėkusi parsivedė motiną, katra tempė Petrą kiekvieną sykį, naujas neteisības jam išmėtinėdama, baisiai keikė ir kaltino nedorą vyrą savo Marcelės. Petras nesugebėdamas su ja rietis, nusilenkdamas, tankiaus ėmė gelbutis su burneliu ant širdies skausmo.

Vieną rytą išginęs arklius į mišką ant pavakarės ėjo susiveizdėti; be landydamas po tankumyną jieskodamas arklių, nugirdo netolymais kažkokią kalbą, kaip verksmą. Klausio sustojęs: šneka. Priėjęs arčiau, tankumyne pasislėpęs klausio: aiškus moteriškas balsas klosto:

— Kodėl tu tuomet teip nešnekėjai? Bet ne visi rodos susimokę kaip velniai šaukėte: laimė tau, laimė! busi mylima, busi ponia, darysi kaip norėsi. Kame jusų liežuviai dabar, kada aš kas valandą ašarose plaukau? — žlembė šnekėdama — o labiausiai tu mane suėdei ant amžių. Kad tavo liežutis būtų nupuvęs!

— Kuo aš tave suėdžiau? — klausė vyriskas balsas. — Ko čia prie manęs kabinėjiesi? Turi duonos, turi gerą vyrą, dirbk, netingėk ir bus gerai.

Petras, nepermanydamas gerai kalbos, žiurėjo pasilenkęs, kas čia teip barasi. Žiuri — jo pati su dvaro arkligianiu, Praniuku. Prisipaūdes prie medžio, trenkdamas dusavimą, su virpančia širdim grobstė ausimis mėtomus priešais žodžius.

— Ar teip jau dabar? O tuomet kaip šuo lojai, rėkė Marcė — „Kas mudu perskirs? mylėjau ir mylėsiu; tavo vyras mums nieko nepadarys“... O dabar slapstaisi, gėdiesi man akis parodyti... melagis!... Suėdei mane!... Kad nemylėjai manęs, kam-gi apgauliojai? kamgi melavai?...

— Kad bučiau neleidęs tekėti, o pats neėmęs, tai galėtum rugoti. Na, dabar tegul buna teip, kaip sakai, juog per mano liežuvį... bet nutekėjai į gerą vietą, už gero žmogaus. Kas tau do bėda? buk tik pati gera... O aš neturėjau tau vietos.

— Tiesa, kas do bėda! — žlembė Marcė — negaliu priprasti, negaliu širdies užlaužti, negaliu nė paveizdėti... Tuščia jo turtų ir gyvenimo, verčiau, kad bučiau akimis jo nemačiusi... Dar tauzys: „buk gera, dirbk“... Bepigu tau neloti, tu nežinai, kaip su nekenčiamu žmogumi nieks ne miela, nieks ne malonu, niekur širdies nuraminti. Per visą rudenį gaudžiau tave po mišką, tu vis slapsteisi. Per visą žiemą laukiau ateinant, — nė akių neparodei. Dabar nejučioms užklupan, o koks tavo paguodimas? Tu melagiau;... ar teip žadėjai?...

— Žadėjau, iki atsikračiau nuo tavęs, o po vestuvių ar nepasakiau aiškiai: „šudiev Petriene, paskutinį kartą! gyvenk sveika!... Neturi dabar ko rugoti, esi naudos pertekusi, mokėk tik vyrą mylėti.

— Naudos pertekusi... mokėk mylėti... atkartojai Marcė. — Duonos, putros pertekusi berots, o meilės davė man vyras? Nors bent

paklausė kuomet manęs, galiu jį mylėti, ar ne?... Kaip aš jį mylėsiu, kad tarp mūsų apie meilę kalbos nėkuomet nebuvo. Jis manęs nemylė... Tavęs, Praneli, negaliu užmiršti; tu mano širdyje, tu mano galvoje. Prijaūčiu, juog ir aš tebesu tavo širdyje. Galime suseiti, galime po senovės meiliai pasikalbėti... jug teip prizadėjai...

— Na po velniais bobos protas! — atšovė Praniukas. — Kam aš kepurę ant galvos laikyčiau, kad tiek proto te turėčiau?! Lyg mergų nebėra ant svieto? Eik sau, eik karvių milžti. — tarė ir paėmęs klernetą vedė dainos gaidą:

Ne tiek yr' lankose žydinčių žolelių,
Kiek yra ant svieto gražinųjų mergelių.

Marcė nuraudusi šoko, spiovė į jo pusę ir po nosia murmėdama prapuolė miške. Praniukas dainuodamas ir birbindamas styrinėjo aplink arklius. Petras ilgai dar stovėjo užtirpęs ant vietos, žiurėjo plačiomis prieš save, nors nieko nematė. „Bet jis ją atstatė, visą viltį atėmė,“ pamastė. — „Gal atvirs į protą, nebemanys niekų... Pamatysma toliaus“...

Norėjo nusiraminti, norėjo užmiršti, bet nėkaip negalėjo, nes ausise aiškiai skambėjo Marcės žodžiai: „negaliu paveizdėti, nė širdies užlaužti... duonos putros davė, bet meilės nedavė... ar paklausė bent kuomet, galiu jį mylėti ar ne?... Sunku buti su nekenčiamu žmogum.“ Teisybė, sunku — pripažino ir jo širdis. — „Ne klausei jos apie meilę, nepaklausė nė sykiu“ — spigino jo paties sąžinė. „Nejieskojėi meilės, nė jai davei; nemylėi jos,“ — tvirtino širdis... „Tokią tinginę, nevaleiką nėkaip negali mylėti“ — tvirtino galva. „Tuščia jo turtų, nieks nemielia, nieks nemalonu... Čia tikra tiesa,“ — pamastė. — „Verčiau kad bučiau tos medegos nė akimis nematęs“ — susipurtino Petras. — „Dabar žinau, kodėl ji vis teip suniurusi — mat mylėjo kitą... Kodėl man nepasisakė?... Ji pati, pati kaltesnė... Ne, jisai kaltesnis: melavo, suvadžiojo, paskui džiaugias nusikratęs... Jisai, Praniukas už visus kaltesnis“... Nugirdo ir birbynę, rodos cypdama šaukė: „Ne klausei jos, neklausei, tavo didžiausia kaltė!“

Visa gamta linksminos, tarytum juokės ir džiaugės pavasario grožybėmis. Dangus giedras, žydravo aiškiai. Saulelė švytedama kartu meiliai šildė. Visitėliai debesys nuslinko pakalniui į rytmečius, kuriuos ten užrėmė; keleriopo dažo švietė orarykštė. Vėjalis jau guldamas vos tik virpino jaunūtelius dar gelsvus lapelius. Petras nieko nematė, nesistebėjo, atsiduksėjo ir užsimerkė, nės jį prislėgė kaip sunkiausias akmuo. Visą kaltę nelaimės sugulė ant jo. Slėgė skausmas širdį,

maišėsi galvoje išmėtinėjimai Marcės, nebeturėjo nė jokio nė jokio prymonio nusiteisinimui, rodės jog visa pasaulė jį patį kaltina; pagaliaus paukšteliai patys kaip sakyte sakė. Raibasis strazdelis ties pat jo viršugalviu eglėje čiauškėjo aiškiai: „Nieko nekaltink, nieko nekaltink, tavo kaltybė, tavo kaltybė.“

Geltonsnapis varnėnas švilpdamas tvirtino: „Teisybė, teisybė, teisybė.“

Garsusis dudutis toliau miške spigino: tutu, tututu.“

Meleta pridėjo: „pats, pats, pats, pats.“

Lakštingalėlė-mažiulėlė ant daubos skardžiai plėškėjo: „o teip, o teip, tu pats, tu kaltesnis, kaltesnis.“

Varna lėkdama ir ta krankė: „kaip-gi, kaip-gi, kaip-gi.“

Mėlynasis balandis ištiesų supykęs burkavo: „Perti Kurmelį, perti rupužę, per nugarą, bruklys!“

Margasis kikilis teipogi tyčiojosi: „Skamb Marcelės cink, cink, cink, cink šimtukai.“

Lakunėlė-blezdingėlė, skrajodama ant oro, liežuvį leido: „nabagėli, nabagėli, neglamžavęs, nemylavęs, meilės nenorėk.“

Artojaus draugelis vieversėlis, virpėdamas augštytyn, aiškiai kaip iš kuodelio čyravo: „tarei, tarei: man vistiek, man vistiek, by tik pinigūta, by tik bagota, turtus naudas turi, turi, meilės, laimės neturi, neturi; mat ne vistiek, ne vistiek.“ . . .

Pasiputęs tetervinas dar šiokią tokią parmę davė ulbėdamas: „parduok prastą pačią, pirk gerą, parduok prastą pačią, pirk gerą.“

O ta vandens viščiukė — nesakyk tik rupužiukė, — braidydama po klaną spigino: „pliks paliks, pliks paliks.“

Pagalians tas kuisys, menkas vabalas, į ausį prilindęs duzgia: „broleli, broleli, norėjai rublelio, rublelio.“

Visi tą patį tvirtina, net ausys cypia Petru. Atsižvelgė į saulelę: ta merkdama tarytum sakė: „buvo mylėti, vaikeli! buvo meilės įieškoti, buvo klauste-atsiklausti, buvo pamylėti“ . . .

Klausos Petras, kas pakalnėje dar šneka: upelis, vinguriuodamas dauboje per akmenėlius, gurgėjo tardamas: „rugok, nerugojęs, ne rankovė — nebišversi; praverčia Petru, praverčia“ . . .

Niekur globos . . . Grobėsi Petras už karštos galvos, kad neužsidegtų, grobė už skaudžios širdies, kad nepersprogtų; atsigrėžė dar į oraryštę, rodos joje pamatė skaisių veidelį Jonytės, geltonas kasas, rankas išskleistas, mėlynas akeles merkiančias: „eikš, eikš, aš tave priglausiu, aš paguosiu.“ Buvo ir jis rankas beskleidžias, buvo bepuolęs prisiglausti,

bet iš juodulio debesies atsistojo į tarpą rustas veidas Marcelės; iš paniurų žiurėdama rodos šaukė: „kelis sykius klausei, galėsiu tave mylėti, ar ne? Meilės man truksta, meilės!!!“ . . .

„Meilės trokšta — pamanė — duosiu meilę, duosiu, mylėsiu, mylėsiu visa širdim“ . . .

Kur bus buvusi volungėlė čiapat į ausį sušvilpė: „meluosi, nabage, meluosi.“

Vėrė vėl skausmas širdį Petru; atsidusėjo balsu: — „Matusėlė mano, matusėlė! ko nepatarei meilės įieškoti?“

Atsakė griovyje varlėlė: „tariau, tariau, tariau.“

Visų išmėtinėjimas, visų persekiojimas Petras juto, juog skausmas jo virto į apmaudą: kumsčias gniaužė, dantis tratino . . .

— Išgrauž jums, rupužės! — tarė ir be atžvilgio skubėjo į savo priešinę; ten nutraukęs nuo lentynos mylimą savo baltakę lenkė, lenkė, lenkė, iki nė lašo nebeliko . . .

Žemaitė.

Korespondencijos.

Vilnius. Lietuviškas jubilėjus. Vietiniai lietuviai susilaukė pagaliaus, juog ir patsai vyskupas su visa kapitula pripažino, juog čion nemokantieji lenkiškai žmonės gyvena. Reikėjo keletu metų, idant ši nuomonė išiskverbūt į galvas Vilniaus dvasiškijs. 14 d. Spalnio visose Vilniaus bažnyčiose liko apskelbta, juog 22, 23 ir 24 dienose spalio mėnesio Vilniaus katedroj atsibus jubilėjus lietuviškas, kaipo paskirtas vientiki vietiniams lietuviams; pamokslai ir visi giedojimai busė atlikti katedroj lietuviškai. Tokiu budu viešai pripažinta tiesa lietuviškai kalbai bažnyčiose Vilniaus, nes iki šio laiko tokios tiesos nieks nenorėjo pripažinti. Galima priminti, juog porą metų atgal lietuviškieji giesmininkai tiesiog buvo varu varomi iš bažnyčios Missionorių ir tai pagal paliepimą paties vyskupo, o čia ir pralotai ir kunigai katedroj turi giedoti lietuviškai. Permaina labai didelė.

Dienos jubilėjaus buvo paskirtos ant padielninko, utarninko ir seredos, t. y. ant darbo dienų. Kiti spėja, kad teip buvo padaryta tyčia, kad į bažnyčią mažai žmonių susirinktų ir kad išrodytų, kad čia lietuvių nėra, ir kad jiems nėra reikalinga atskira bažnyčia. Bet greičiaus galima spręsti, juog Vyskupas nenorėjo skirti mums jubilėjaus kokioj šventoj dienoj, nės tuomet butų bažnyčioj daug lenkų, o lietuviškos giesmės jiems gali nepatikti. Todėl geriaus juos skirti šiokiomis dienomis ir nearzinti bereikalo lenkų, kurie jau ir teip kreivai žiuri, kad dvasiškijs įleidė lietuvius net į katedrą. Gana sako butų jiems ten kokios mažutės bažnytelės. *Petrailis.*

— Naujas gubernatorius. 2 d. Spalinio tapo paskirtas Vilniaus gubernatorium Viktorius von Wahl'ius, paeinaš iš Kuržemės vokiečių. Naujas mūsų gubernatorius tur apie 60 metų ir per teip ilgą amžių jau daug kuom atsižymėjo.

Da laike maišto 63—64 metų Valius buvo pagelbininku Bergo, šio gesintojo maišto, ir tame laike buvo net į koją sužeistas. Nuo to laiko buvo gubernatorium keliose vietose, paskui metuose 1892—95 liko Petrapilės policeisteriu. Laikas tuomet ten buvo dėlei jo nelabai geras, nės prisėjo prižiūrinėti dar mūsų ciecorių, o tuomet sosto ipėdini, kursai buvo į vieną mergelę įsimylėjęs. Tėvui Aleksandrui netiko tai ir ans liepė Valiui šnipinėti — tas teip ir darė, už ką, žinoma, užsipelnė nemalonę Mikalojaus, kursai jį ir paleido nuo vietos. Bet dabar Valius vėl gavo vietą, kame gal parodyti savo veiklumą. Pagal budą ans yra gana drąsus ir nesibijos nė smagiai ką prispausti, nė išleisti ką iš po savo letenos, jeigu jam tai patiks.

Vilnius gavęs yra ir kitą augštą urėdą, generalą Gurčiną, kaipo komandierių visos Vilniaus apygardos kariumenės. Ans pagal kilmę yra Lietuvos sunus, katalikas, bet tur but toli nubėgęs nuo tos Lietuvos, jeigu jį paskyrė vyriausioju ant kariumenės šio viso krašto.

— *aitis.*

— Naujas gubernatorius atvyko čion 2 d. lapkričio. Į savo urėdus laikė prakalbą, kurioj paženklino, juog visas kraštas jokių permairių neprivaląs laukti vien dėl tos priežasties, kad general-gubernatoriaus nebėra. Viskas likę po senovėi. Grasino juos stengtiesi, idant tvirtai laikytų valdžios mierius omenyje ir idant stengtųsi įgyti tarp žmonių meilę. „Valdžia,“ sako, „yra stipri ne tik tuom, kad jos bijo, bet labiaus tuom, kad pripažįsta ją už geriausią ir doringiausią. Tokią valdžią ans norėtų matyti savo urėduose.“

Paveizdėsime, kame ši dora valdžios apsieikš. Bet pirmieje jo žingsniai štai ką liudyja: ans paliepė šlėktos klubo tarnams kalbėti vientik maskoliškai, o ne lenkiškai, kaip budavo ikišiol. Jie neturį tiesos atsieliepi į švečius kitaip, kaip maskoliškai.

Tai mat koku budu tikisi vyriausias gubernijos urėdas itikti, išigerbti gyventojams. Geras paveikslas žemesniems urėdams!

P—*is.*

— Nauja skriauda. Mūsų kunigai nusprendė išmesti iš bažnyčios šv. Mikalojaus jubilėjinį kryžių, koki jė ten buvo pastatę su daleidimu klebono Pacinkos. Mat tas kryžius turėjo lietuvišką parašą, o to lenkai nemėgsta.

5 d. lapkričio mėnesio kryžius lietuvių buvo nuplėstas ir liko padėtas pas kleboną. Bet kame kaltė čion lietuvių? Jie nupirkę buvo šį kryžių su daleidimu savo klebono, o jeigu klebonui Vyskupas buvo paliepęs pakabinti toj bažnyčioj ir lenkišką kryžių, tai tegul butų ir ans ten buvęs. Dar primusė lenkišką, o lietuvišką nutraukė. Tokiu pasielgimu žinoma kunigai smarkiai užgavo lietuvius ir tikiuosi, juog lietuviai nepavelys daryti sau tokios skriaudos.

Kas link pačios bažnyčios, tai rods ją jau greitai paves lietuviams. 5 d. lapkričio mėnesio gubernatorium liko prirodytas kun. Kuchta ant šios vietos. Dabar lauksime jo užtvirtinimo ir paveizdėsime, ant kokių tai pamatų pagaliaus susitvers čion lietuviška parapija.

P—*tis.*

— Nuo šių metų čion atsidengė nauja komercijos mokykla. Tiesos tokios pat beveik, kaip reališkų mokslainių. Mokjtiniai ant metų mok už mokslą po 100 rub. Norinčių pastoti daugiausiai atsiranda tarp žydu, kuriuos dar beveik apstoja priimti į gimnazijas, nės priima tik kokius 5—10%. Iš krikščionių padavė prašymus 62 mokjtiniai; pagal tiesas mokslainės įstatų tik tiek tegali priimti žydu, nors norinčių pastoti yra suvirš 200 vaikinių.

Yra užmanymas atidengti tokią pat 7 kliausių mokslainę ir dėlei mergaičių, bet nežinia, ar valdžia pavelys atidengt tokią mokslainę.

—*s.*

Šiauliai. Lukauskis*), neseniai buvęs Petrapielij patirti, kada bus galas bylos ir kokia bausmė jam bus paskirta, išgirdo, kad departamentas policijos dar neperžiūrėjęs bylos, bet užtikrino Lukauskį, kad ne jis vienas bus ištremtas, bet sykiu ir jo pati, kuri lietuviškai visai nemoka ir jokio priekabio prie jos žandarmerija neatrado. Lukauskiui nusistebėjus, departamente policijos paaiškino, kad tai departamentas negalįs prisidėti prie suardymo šeimyniškų ryšių: ištremdamas vyrą ištreimia vienkart ir pačią, kad kartais jį ne panorėtų pasilikti, kad negalėtų vyras su pačia persiskirti. Mat koks ideališkas departamentas policijos! Baudžia tokius žmones, kuriuos pats laiko per visai nekaltus. Tokiu budu p. Lukauskienė, ne lietuvė liks kankintine už lietuviystę: jai iš Šiaulių išvažiuoti, tai yra mest gerą išdirbtą praktiką, iš kurios galėtų šelpti ir vyrą, ištremtą kur tarp baltųjų meškų; o dabar ir tą vyrui pagelbą atima ir dagi atima pačiai duoną.

Šiaulietis.

Eriogala. Sunkų daro įspudį matant kaip lietuviai mūsų pakraščiuose, svetimo apsuopti

*) Žr. kores. Nr. 12 „V.“ 1900 m.

gaivalo, pamažėli nyksta sulyg tautiškumu, imdami žleberuoti kokia-nors svetima kalba: dar sunkesnį be abejonės padaro įspudį užtėmijus kame pačioj Lietuvoj, kaip lietuviai pas save dėlei savo tamsumo ir nesupratimo griebiasi svetimos kalbos ir pradeda laužyti savo liežuvį „*polcką rozmovą*“ . . . .

Sunkiai tapo užgauti mano tėvynainiški jausmai pravažiuojant per Eriogalos apylinkę. Čia tai gavau patirti, juog vyrai itin dažniai jau patįs pirmi bando prakalbinti ir kalbėti lenkiškai. Jasvainiuose ir Eriogaloje miestelėnų vaikus tik ir girdėjau lenkiškai žleberuojant. O ir po sodžius labai tankiai, kas pas žemaičius dar nei girdėta, nei sapnuota, išgirsi lenkišką šneką. Po kumetynus-gi kairkur, kaip girdėti, nebemoka gerai net nei vienos, nei kitos kalbos. Tai koki pasekmė ponų mokslo! Nežinai ar juoktis, ar verkti! . . .

Ar šėip, ar teip, o dvarai ir dvareliai, kurių čia it skruzdynų pribarstyta, neįpasakytai pragaištingą daro ant apylinkės žmonių įtekmę. Jie tai yra čia tikrais lenkystės lizdais, iš kurių platinasi po žmones klaidingas supratimas, išaugstinas jų akyse lenkišką, o pažeminą „klopišką“ lietuvių kalbą. — Ne kitką galima ištarti ir apie klebonijas.

J. S. Pakeleivis.

Suvalkų gub. 24 d. rugsėjo buvo išmėtyti atsisaukimai „Tėvynė pag. šauk.“ ant kelio, einančio nuo Naumiesčio ant Kybartų link. Žmonės, radę atsisaukimus, skaitė ir didelei džiaugėsi. 29 d. rugsėjo buvo *Griškabudyje* atlaidai, ten aplinkui buvo keliai pilni atsisaukimų, ir pačiam Griškabudyje, apie bažnyčią, bažnyčioje, ant kapinyno, ant rinkos, ir keletas žmonių rado į kišenių pridėta atsisaukimų; iš to didelei žmonės dyvyjosi, kad nejučioms tampa pridėti kišeniai atsisaukimų. Ant kapinyno buvo matyt net atvirai sau skaitant, tarsi būtų nė neginami skaitymai. Didelei gražu buvo matyti, kad popierėlę pamatęs žmogus, tuojaus pasilenkęs paima ir į kišenių įsideda, o paskui kokiam užkaboryje skaito. Tiktai tiek gaila, kad atsisaukimai „Tėvynė pagalbos šaukias“ mažai skaičiams menkai suprantami. 6 d. spalio buvo atlaidai Ražancavos *Sintautuos*. Ten teipgi buvo daug primėtyta atsisaukimų, ir daugeliui į kišenių pridėta. Žmonės pajutę vieni džiaugėsi ir, radę atsisaukimus, noriai skaitė, bet buvo ir tokių, ką labai susiraukę ant to žiurėjo ir tēmijo, ar nepamatys ką numetant ar kurnors kišant kokį atsisaukimą, norėdami paskui pranešti policijai. Bet nieks nepatēmijo, kas tuos atsisaukimus mėto, arba į kišenių deda.

Iš viso ko matyt, kad toki mėtytojai didei gudrus, kad negal nieks jų sugriebt, ar užtėmyt, o tokius stebėtinus darbus atlieka, per

ką žmonės išmislija po tokių atsitikimų nebutus daiktus: vieni sako kad velniai tokius darbus atlieką, kiti nurodo ant aniolų. Kiti sako, kad esą koki tai raganiai, kiti paiso, kad tai esą toki žmonės, kurių nieks nemato . . .

Labai būtų gerai, kad toki atsisaukimai konotirščiausiai prasiplatytų po Lietuvą: gal sukeltų užmigusias lietuvių dvasias.

O su lipinimu verta pasiliauti. Ž.

Jievaravo valščius (Suvalkų gub., Senapilės pav.). Naktį 12 adynoj 29 liepos, begeriant vaitui Treigini su savo draugais, sudegė Jievaravo valščiaus raštinyčia. Sudegė raštinyčia ir jos visi turtai: visos knygos ir valščiaus kasa. Vaitelis su savo draugais visai negelbėjo raštinyčios turtų ir kitiems neleido gelbėt. Sako buk vaitas tyčia su raštininku uždegęs. Mat dviem dienom prieš sudegimą raštinyčios buvo atvažiuavęs kamisorius peržiūrėt valščiaus kasą. Vaitas su raštininku pasislėpė, bijodami bausmės, nes iš kasos, kaip kalba tuli žmonės, buvo išvogta daug pinigų. Kamisorius užpečėtijo kasą ir liepė raštininkučiui pasakyt vaitui, raštininkui ir kasieriu, kad jis atvažiuosęs peržiūrėt kasos panedėlyj po Petrinių. Teisybė, atvažiuoja kamisorius su žandarais panedėlyj, žiuri — tik pelenai raštinyčios! Puolasi žiurėt kasos, ar ir ji sudegusi? ar neras pinigų nors sudegusi? Bet kur tau ras: išimta iki paskutinei kapeikai.

Reikia žinoti, kad Jievaravo valščiaus kasa — tai skrynūtė iš kelių supuvusių lentukų — su dviem spynelėmis po 15 kap. užrakinta. Raktai visuomet pas vaitą budavo; kasierius jokio rakto neturėdavo ir nieko apie kasos reikalus neišmanė. Liepia jam vaitas pasirašyt; kad tiek ar tiek pinigų paima kas iš kasos, ar padeda, jis ir pasirašo; o vaitas iš savo kišenius išduoda pinigus ir į savo kišenių paima.

Raudonsiuliams liepė kamisorius iškrėst pās vaitą ir raštininką, bet pinigų nerado; tik pas pačią raštininko rado 170 r., ir tuos paėmė sakydami, kad esą iš kasos pavogti pinigai. Vaitui ir raštininkui tuoj uždėjo retežius ir į Kalvarijos kalėjimą išbugdino. Sėdi Kalvarijos kalėjime ir po šiai dieniai.

Ant rytojaus važiuoja kandidatas vaito su raštininkučiui vaito namų areštuot; ugi namai užrašyti ant pačios, tik šeši margai ant jo! Tuos šešiis margus, padarus ir gyvulius sutaksavojo į 5000 rublių. Bevaitaudamas pasistatė Senapilėj sau namus; ir juos ant pačios aprasė — matyt ant to rengė!

Nereikėjo Treigio vaitu rinkti; bet kad degtinės daug davė, tai kaip nerinkti? Degtinė ir išrinko jį vaitu.

Į sanvaitę po to trukšmo atvažiavo koks ponas iš Suvalkų, paviečio viršininkas, žemkių viršininkas ir kamisorius ištirti tą dalyką. Sušaukė visus valščionis ir klausinėjo jų, kiek kas buvo padėjęs į kasą pinigų, ir kiek kas paėmė. Kas kiek padėjo, pasisakė, nes knyguotes turi, o kas skolinosi nežinia; daugelis visai užsigynė, nes knygos, kuriose buvo užrašai skolintojų, sudegė. Suskaitė viską — 12 000 r. netenka! Sako, kad vaitas su raštinku tuos pinigus pasisavino.

23 dieną rugpjūčio buvo susirinkimas Jievaravo valščiaus. Rinko kitą vaitą, nes kandidatas vaito, Dagilius, neapsiėmė vaitaut. Atvažiavo ir paviečio viršininkas. Pagarbinęs valščionis, liepė visiems nusiimt kepures; sako, svarbų ir linksmą dalyką apsakysės. Ugi pradeda pasakot, kad ciecorienė susilaukė dukterį ir laimingai. „Džiaukitės, sako, ir Dievui dėkavokit!“ Ilgai pasakojo: katrą dieną, katrą valandą gimė, kada apkriktįjo, ant galo liepė visiems rėkt už jos sveikatą „ura“... Kaip pradės valščionys bliaut kaip ožiai pjaunami, — net šlykštu klausyt. Bet vis-gi atsi-rado ir tokių, ką ėmė kvailyt rėkiančius: „Ko, sako, mums rėkt, kad ji užgimė? ar ką mės gero iš to turėsim? ... Nieko — užkraus da kokį mokestį mums ant sprando, jai ant nesiočių, ant šilkinų rubų!“ Matyt, kad yra jau vienas kitas žmogus su protu.

Paskui užsakė viršininkas, kad sudėtų 1440 r. ant pataisymo 17 knygų. Apie taisy-mą kitų daiktų, sako, kitąsyk pasakysės. Valščionys pradėjo rėkt, kad neduose tiek pinigų. „Tegul Treigys užsimoka! Kam jis sudegino raštinyčią?“ — „O kam rinkot Treigį vaitu? aš gana nenorėjau!“ — atkirto jiems viršininkas. Ir teisybė: viršininkas nenorėjo, kad Treigys taptų vaitu, bet valščionys, atsilakę Treigio degtinės, rėkia, kad Treigys būtų vaitu ir gana. Nors daugelis ir nenorėjo jo, bet didesnė pusė valščionių nurašė prašymą pas gubernatorių, kad Treigį užtvirtintų, da keli girtuokliai patys nuvažiavo pas gubernatorių ir ant kelių parpuolę meldė iki iš-meldė. Dabar gal džiaugtis iš vaito pasielgimo! Kodėl-gi neatsiranda tokių valščionių, kurie duotų prašymus į ministeriją apšvietos, arba pats važiuotų prašyt, kad lietuvišką spaudą leistų? Bet tas jiems nerupi, nes už tai degtinės negautų.

Ant galo pradėjo rinkt kitą vaitą, kitą kasierių ir išrinko vaitu Mertinaitį, o kasierium Ovarą. Kasierius bus atsakantis, o vaitas nežinia, nes ne valščionys rinko, bet degtinė! ...
Dur'klemkis.

Ryga. Apie lietuviškus teatrus. Rygiškiams, užginta, sako, lošt lietuvišką teatrą (apie tai esąs paslaptinis cirkularas

nuo vyriausio policijos departamento). Jie mėtosi kur tik įmanydami, kad tik gaut leidimą ir nustumt nuo savęs tą sunkią našą. Pons J. kreipės su prašymų prie latvių blai-vystės draugijos „Auseklis“, idant jie, kaip tautos pusbroliai padėtų lietuviams kiek nors tame dalyke; tie ukvatniai ant to sutiko ir padavė prašymą policmeisteriui, kad daleistų jiems perstatyt lietuvišką komediją „Amerika pirtyje“. Policmeisteris, negalėdamas pats savo valia daleist, nusiuntė jų prašymą gubernatoriui, o gubernatorius atsakė, kad jų įsta-tuose nesą nieko pasakytą apie lošimą lietuviškoj kalboj teatru.

Tuomet p. J., nenorėdamas apleist reikalo kreipėsi prie rusų draugystės „Krasni krest“, kur teip-gi meiliai išklausė jo prašymo, juo kad p. J. prižadėjo paaukant ant „Krasni krest“ 50 rublių, jeigu išgautų daleidimą lošt lietuvišką teatrą. Draugystė „Krasni krest“ kerštai ėmės už darbo, bet tą patį gavo nuo gubernatoriaus atsakymą, ką ir latviai. Pa-budo ir vietinė lietuvių pašalpos draugystė iš miego ir padarė gubernatoriui tokį jau prašymą, bet ir vėl gubernatorius atsakė, kad draugystės įstatuose nesą nieko parodyta apie lošimą teatrą. Mat visokiais priekabes at-randa! (Neleidžia mums valdžia lošt teatrą viešai, loškime sau namieje ant šeimyniškų pokylių! R.)
Lietuvanis.

Mintaujos kalėjime tebesėdi d-ras Vaineikis — jau 20 mėnuo. Atsilanko kartais sesers, bet joms neleidžia pasimatyt. Valgy-mus, ką atgabena, priima, tik kas-žin ar jam pridnoda; knygų — nepriima. V. D.

Peterburgas. 5 Spalių (n. st.) „Peterburgs Lietuvių Susėlpiamoji Bendrovė“*) kėlė dramatiškai-literatūrišką vakarą su šokiais, ant kurio tapo pastatyta komedija viename akte, iš lenkiško perdirbta M. P—io „Žilė galvon — velnias vuodegon“ ir per-skaityta „Anykščių šilelio“ pirmoji dalis (Putinas), „Daina prasėcioko nemokančio rašyti“, „Judkė Mendelis“ ir „Du draugu“.

Komedija pasirodė skysta ir dirbta ant greitosios. Deklamacijos jau pažįstamos nuo praėjusiųjų vakarų. Vakaro programa duoda manyti, kad Bendrovės repertuaras senka.

Pernai Bendrovės keltieji vakarai ir šių metų velykinis, pragarsėję ne vien po Peterburgą, bet ir už jo sienų, noroms-nenoroms pakelia galvoje mintis, dėlko šis vakaras menkesnis už kitus? Gal dėlto, kad Bendrovė atšalo dirbusi? — Anaipiol! Jos darbai liudija, ką kitą. Teko nė vienam pradžioje

*) Minėta draugystė vadina save kitaip. Mums reikėtų vartoti tokį vardą, kokį yra sau davus pati draugystė, šiaip negali susiprasti. Red.

šių metų gal skaityti rusiškuose ir kituose laikraščiuose užmanymą (ar tik tiek? R.) apskelbti konkursą parašymui dramatiškų veikalų iš lietuvių dabartinio gyvenimo.

Apie šį vakarą daugiau nieko neberašyčiau, kad ne vienas atsitikimas, liudijęs apie tai, ant kiek tvirtai dar tebesilaiko pas nekuriuos inteligencijos perstatytojus lenkiškoji dvasia. P. Vinkleris, prašytas pirmsėdžio p. Mažonio vakaro pabaigoje vesti šokius (pirma vedė p. J. Urbonas), dirigavo išpradžių lietuviškai ir rusiškai, bet paskiaus nežinia dėlko pradėjo ne lietuviškai, bet lenkiškai. P. V. Kuraitis apreiškė vedėjui p. Vinkleriui, kad jisai ir jo mergaitė (pana) nesuprantą lenkiškai ir prašė diriguoti tik lietuviškai ir rusiškai. Iš to kilo tarp jų - dviejų nesmagūs nesusipratimai.

Braškutis bei Trinkutis.

Kalbos dalykai.

(Pabaiga.)

Vartojimas a, e, i, u — gana sunkus klausimas. Apie jas štai ką rašo Kriausaičio gramatika: „raides a, e, i, u vietoje ilgųjų a, ē, y, ū rašome tę, kur tulų kitų tarmių lietuviai vartoja nosines balses, arba atsiradusius jų vietoje kitos rūšies balsinius garsus“, pvz. *asa* — ansa, *osa*, *ūsa*; *gražtas* — granžtas, grožtas, grūžtas; *šyla* — šola, šūla; *ta* — tañ, tō, tū; *mislė* — mūslė ir t. t. (§ 7).

Kadangi rašomoji kalba negali buti mišiniu yvairių tarmių ir formų, tai aišku, kad rašytojams ir skaitytojams noroms-nenoroms reikia prisitaikyti prie „rašomosios kalbos“, kuri rupinasi remtis ne tik ant reikalavimų mokslo, bet ir praktikos. Autorius gramatikos laikosi praktiško ir visai teisingo principo, sakydamas: „rašytojas turi kiek galėdamas taisykintis prie skaitytojų ir visada rūpintis, kad jį suprastų daugumas“ (o ne mažumas).

§ 23 nurodo kelis įstatymus apie vartojimą a, e, i, u (o ne an, en, in, un).

1. Prie balsė *n* prieš *j, l, m, n, r, s, š, ž* ir *v* daugybėje tarmių visai išnyksta, papildinusi esančiąją prieš ją balsią, pvz.: *žasis*, *vaškara*, *šyla*, *bira* etc. (§ 23, a).

2. Prie balsė *n* prieš *b, c, č, d, g, k, p, t, z* neišnyksta, o prieš *b* ir *p* ji pereina į *m*, pvz.: *ranka*, *vanduo*, *vangus*, *samprotauti*, *sambrėškis* etc. (§ 23, d).

3. Žodžių galūnėse rašome nosines balses (*a, e, i, u*), jei rašomoje kalboje jos tariamos ilgai, pvz.: *matau berną*, *pirtį*, *žmogų*; be vaikų, žmonių; kad matytų; jųs (vr. dg.), tąs (pr. dgk.); baltąja (ir. vsk.), baltąsias (pr. dgk.); pirtįs, sunųs (§ 23, b, c).

Bet kad žinoti, kur rašyti a, e, i, u, mums nepakanka nurodymų minėtų įstatymų,

ypatingai dalyke vartojimo tų raidžių viduryje žodžių.

Jeigu „daugybėje tarmių *n* išnyko ir tik pailgino esančiąją prieš ją balsė“, tai kyla klausimas, kaip gali žinot lietuviai „daugybės tarmių“, kur *n* yra išnykus. Atsakymas gali buti toks: rašytojui reikia pažinti ir tas tarmes, kur *n* yra užsilikus. Kadangi daugumas rašytojų pažįsta tik savo tarmę, tai ir negali jis žinoti, kur reikia vartoti *a, e, i, u* viduryje žodžių.

Vienas mano draugas, užklaustas apie tą dalyką, atsakė, kad vidury žodžių jis rašas *a, e* tuomet, kada garsai *a, e* yra ištariamai ilgai, bet neturi ant savęs kirčio¹⁾, pvz. *asà*, *drasà*. Bet arčiau prisisiūrėjus tai taisyklei, bėdoje išrastai, pasirodo, kad ji negali buti mums rodykle tame dalyke: viena yra ant *a, e* koki tai „seni kirčiai“, dabar išnykę (apie kuriuos, žinoma, gali žinot tik kalbų žinovai), o antra, gali reikėt vartoti *a* ir *e* po kirčiu, pvz. *gražtas*, *gręžti*. Be to lieka visa litanija žodžių, kur reikia rašyt *i, u*.

Kad išaiskinti sau šitą klausimą, aš puolaisi vėl prie seno mūsų vadovo Fr. Kuršaičio ir patėmyjan, kad jis, kaip ir daugelis iš mūsų teipgi nežino, kur reikia rašyt nosburninės, o kur paprastosios raidės, pvz. Kuršaitis rašo: „grāžau, grēszi, māstau, tāsau“²⁾, berias (part. pr.), suktū, lyja, gyja, kyła³⁾ (o ne grāžau, gręžti, māstau, tāsau, berias, lija, gija, kyla).

Beto kitas žodžių formas jis rašo dvejaip: yru ir iru, aklinti ir akliti, igyja ir igija (Kriausaitis rašo igija⁴⁾).

Nors ir Kuršaitis nepadėjo man išrišti praktišką klausimą, kur reikia vartoti a, e, i, u vidury žodžių, bet beskaitydamas visą eilę interesuojančių mane veiksmažodžių užtėmyjau vieną kombinaciją formų: *a, e, i, u* per eitame laike ir businiamjame (o kartais ir nereiškiamaamjame sakyme) pereina į trumpas *a, e, i, u*, pvz. *bira* — biro, *birs*, *birti*; *ira* — iro, *irs*, *irti*; *puva* — puvo, *pūs*, *puti*; *žuva* — žuvo, *žūs*, *žuti*.

Ar šitas patėmijimas gali buti šokiū tokiū vadovu dalyke vartojimo *a, e, i, u* painiuose atsitikimuose, aš nežinau, bet daugumas negali apseiti be artymesnio paaiškinimo vartojimo nosburninių balsių vidury žodžių.

Dabar atkreipsime atidą ant vartojimo nosburninių balsių žodžių galūnėse.

Gramatika Kriausaičio, rodos, negali paklikti mus ilgiaus abejojime dalyke vartojimo *us* daugskaitos vardininke daiktavardžių ir

¹⁾ Žr. taisyklę apie *a, e* („Varpas“ Nr. 10 p. 117).

²⁾ Schiekopp § 94, K. § 1244.

³⁾ Sch. § 69, K. § 1226.

⁴⁾ Žr. 1 pusb. pab.

budvardžių; dėlei to turėtume rašyti: gražus sunus (o ne gražus sunus, kaip ikšiol, arba gražus sunūs, kaip rašo Kriaušaitis). Pagal reikalavimą gramatikos turėtume teipgi rašyti *is* (o ne *ys*) daugskaitos vardininke III linksniaivimo, pvz. pirtis. Bet likimas tos formos gal prigulėt ir nuo rašytojų simpatijos (23, c).

Sunkiau jau susiprasti, kaip reikėtų rašyti išvardžių ir dvilypuotųjų budvardžių formos.

Kriaušaitis vartoja išvardžiuose galunę *ą* netik vienskaitos priekininke, bet ir daugskaitos, dagi vienskaitos įrankininke, pvz. *jąs, tąs, šias, anąs* (*acc. pl.*); su *ją, tą, šią* (*instr. sing.*). Bet šaly tų formų su *ą* rašo kabėse teipgi formas su *a* (§ 68, c), pvz. *jąs* (*acc. pl.*) ir *ją* (*instr. sing.*) ir užtėmija, kad „sakoma“ ir *tās, šias* (*acc. pl.*), *tā, šia* (*instr. sing.*).

Čia vėl išrodo, tarytum autorius gramatikos nemokina, kaip reikia rašyt, tik kaip reikia ištarti.

Abiejų formų vartot negali; nenorint padaryt iš rašybos šiupinį, reikia išsirinkt viena forma; bet kuri forma yra geresnė, nežinia.

Dvilypuotuose žodžiuose minėtuose linkiuose išvardis *jis* pabaigoj rašosi su *a*, o viduryj su *ą*, pvz. su *jaja*, matau *jasias*. Dvilypuotuose budvardžiuose tėjimjome, kad galunė budvardžio *a* minėtuose linkiuose, susitikus su *jis*, pereina į *ą*, pvz., su *gera, geraja* matau *geras, gerasias*.

Tokiu budu čia atsitinka keistas dalykas: vienąsyk iš *ą* pasidaro *a*, kitąsyk *a* persigema į *ą*, tarytum tarp *a* ir *ą* būtų visai mažas skirtumas.

Ikšiol mėš rašėme minėtuose linkiuose *a*, vis tiek, ar tai buvo vientisi, ar dvilypuoti žodžiai, pvz. su *ja, jaja, gera, geraja*; matau *jas, jasias, geras, gerasias*. Bet kad įvesti kitokią rašybą, tai reikėtų išaiškinti priežastys metamorphozos raidės *a*.

Teipgi reikėtų išaiškyt, kodėl *part. fut.* turėtų pasibaigt ant *ias*, o ne *es*, kaip ikšiol buvo, ir kaip rašo Fr. Kuršaitis. Įvesti naują rašybą, neparėmus jos ant racionališku pamatų visai negalima, nes svyravimams galo ne bus.

Ant šitų užtėmijinių aš ir užbaigsiu savo peržvalgą rašybos klausimū.

Iš tos peržvalgos skaitytojas galėjo matyt, kad 1. įvedimas naujų raidžių *ū* ir *š* neturi *raison d'etre* 2. kadriebalsių įstatymai reikėtų paremti ant tvirtesnių pamatų; 3. kad reikėtų palengvinti mokslas apie vartojimą *ą, e, i, y* vidury ir gale žodžių.

Dėlei daugybės prieštaravimų ir neaiškumų *gramatika Kriaušaičio* daugelyje atsitikimų *negal but vadovu*, ir buvo bereikalinga rašyti pradžioj: „skaitytojams ir rašytojams

vadovėlis“. Tik prašalinus iš gramatikos prieštaravimus ir neaiškumus, galima būtų žiūrėti ant jos kaip ant vadovo. Tuom tarpu ta gramatika suteikia tik gausią medegą gramatikai — vadovėliui sustatyt ir toli pirmyn pastumia musų rašybos reikalus.

Ne Philologas.

Dėlei „Liet. Parodos“.

Jau praslinko metai, kaip pasibaigė Paryžiaus paroda, o „Liet. Parodos“ reikalai da nepasibaigė ir nežinia kada jie pasibaigs. Pabaigoj 1900 m. ir pradžioj 1901 tapo parsišti likę parodos daiktai ant p. D. Zauniaus vardo ir pavesti globai „Varpo“ ir „U-ko“ knygininkeš.

Bet persiųstiejie parodos daiktai reikalavo ne tik globos, bet visos eilės darbų, tai dėlei gražinimo, tai dėlei išpirkimo, tai dėlei korespondencijos ir nesusipratimū.

Tais reikalais galima buvo užsiimti tik tuomet, kada pavelyjo laikas, o atliekamo laiko pas „V. U. R.“ knygininke visai nebuvo, ir dėlto ji gal užsiimti „Liet. Parodos“ reikalais, tik apleidžiant kitus reikalus.

Be to atsirado visokios veislės painės, kliutys ir trukdymai dėlei stokos tam tikrų pagalbininkų-praktikū.

Apskelbimas visokių atsitikimų, aiškinimas užvilkiemo, tur but atidėtas ant vėlesnio laiko: — mėš tuom tarpu neturim laiko užsiimti visokiais parodos reikalais, juo kad nesame apsėmę tuos reikalus vesti.

Stovis parodos kasos teipgi da negal but apgarsintas dėlei to, kad pinigiškos rokundos da ne užbaigtos. Be to „Parodos Komitetas“ (Amerikos) nėra gražines kreditą, kuris tapo išduotas dėlei priėmimo ir gražinimo parsištų iš Paryžiaus daiktū.

Toks stovis „Liet. Parodos“ reikalų yra negeistinas, bet . . . ką-gi daryt? bėgiu visų mus reikalų.

Tikimės suvesti į tvarką „Liet. Parodos“ kasą ir kitus „L. P.“ reikalus tiktai pradžioj 1902 m.

5. XII. 1901.

V. U. R.

Permainymas laikraščių formato.

Permainymas laikraščių formato — tai bene bus pirmutinis mus darbas, atliktas viešai balsavimo keliu, dėlto verta prisžiūrēt arčiau tam darbui.

I „V. U. R.“ atėjo daug atsiliepimų, iš kurių mus atmintyje liko 10 atsiliepimų-laiškų, rašytų daugiausia nuo vardo „daugelio“, „keliolikos“ arba „kelių“ ypatų. Paskutiniam laike atėjo atsiliepimai nuo vardo *Lietuvanio, Dievogalos, Liepuko*, draugysčių „*Zvaigždės*“ ir „*Aušrelės*“. Plačiausiai ir aiškiausiai buvo

išguldintas reikalingumas naujo formato atsiliepime *Liepuko*.

Iš visų atsiliepimų tik viens buvo priešingas permainymui formato. Teisybė reikalauja kad ir tas balsas būtų išgirstas.

Atsiliepime savo autorius štai ką sako*):

1. knygutės nebegalės eit per žigunę ir mėš turėsime prigulēt nuo malonės knygnešiu, 2. laikraščiai „permainys savo vertę, tai yra nužemins save“: liaudis sulygis laikraščius su knygutėms, o mėš turėsime tylēt, nės ištikro neturėsime laikraščių, o tik knygutės 3. išleidimas brangiau apsieis, 4. kas guodoja laikraščius tam jie neplyšta. 5. Tokiam pat formate, kaip mus laikraščiai, lenkai socialistai išleidžia savo „Robotnik“.

Kad reikalingumas permainymo laikraščių formato būtų geriau suprastas mūsų sandarbininkų ir skaitytojų, priedame čion ištrauką iš laiško *Liepuko*:

Mūsų laikraščiai „Ukininkas“, „Naujienos“ ir „Varpas“ didėlei neįtekmingi dėlei savo neparankaus formato: tas jų platumas ir ilgumas užkerta kelią platinimuisi.

Kas nežino, kaip Lietuvoje yra nutartas skaitymas lietuviškų laikraščių, ypač kada prieš juos sukilo kunigija; per tai tuos lapus išsiskleist yra didėlei pavojinga, o ne išsiskleidus skaityt negalima. Priegtam, lapai greit susitrina bekvajant, arba per keletą rankų einant, tai kartais teip brangus laikraščiai menkai naudos atneša, perniek neuina.

Mačiau dang skaitytojų šaltai žiurint ant tų plačių „lapų“; ir tikrai buvo girdėta daugel; „šimpuojant“ tuos plačius lapus, kurie skaitant greit negeras akis atkreipia.

— „Kur tu žmogus gali pasidēt su tokioms *dvi-kartėms*, kad visur šnipkai ir davatkos sleinikauja ir per ankščiausius plyšius, kaip vėlniukai tējaja“ — teip kalba veik koznas skaitytojas.

Labai būtų gerai ir širdingai meldžiu guodotinos Rėdystės, kad nuo Naujų Metų nors „U-ką“ ir „Nauj.“ (su „Varnu“ tiek to) padirbti knygutėms didumo, kaip „*Darb. Balsas*“. Da naudingias butų, kad ant *viršutinių pusiu nebutų jokio „antgalvio“*, kad iš šalies žiurint nebut pažym, ar laikraštis, ar gal knygutė.

Net teko girdēt knygnešius bei škaplierninkus (*bagamaznikus*) „šimpuojant“ tuos plačius lapus, sako: nenor nieks pirkti dėlto, kad ne knygelė.

Ant to visko reikia atkreipti atydą ir šiek tiek taikytis prie skaitytojų nuomonės, vardan kurių labo yra veikiama. Malonu būtų matyti, kad tas veikimas but pasekmingu ir naudingu.

Vieną ypatą girdėjau teip atsiliepiant: Mums ne „unars“ bus su savo laikraščiais svetimoms tantom pasirodyti, nes kitų tautų laikraščiai kaip kluono durys, o mus bus knyginė, lyg ant juoko.

Ant to atsakan, kad tie, kurie žiuri į „unars“, tie tai menkai lietuviškų laikraščius skaito, o kiti visai neskaityt, o pagaliaus, kur mėš nesime savo laikraščius rodyt, gal gudams? Tokiame atsitikime būtų galima pasimti amerikė „*dvikartė*“.

Dėlto kam rupi tėvynės labas meldžiam išklaustyti *keliolikos skaitytojų balso, vardan kurių pasirašau Liepuks.*

Iš atsiliepimo *Liepuko* kaip ir kitų, matyt, kad neparanku, nepraktiška, dagi pragaistinga

*) laiškas rašytas 10. XI. 01.

pasilikti prie senojo formato prie šių dienų politišku sąlygu. Kas kita būtų, jeigu mūsų spauda būtų laisva, nepersekiojama, tai ir mėš galėtume išleidinėti savo laikraščius, kaip kitos tautos. Lenkai socialistai išleidžia savo laikraštį „*Robotnik*“ laikraščio formate, bet Lenkijoje laikraščius valia skaityt ir jie skaitomi yra teipgi praščioku.

Painių iš pusės žigunės nēr ką tikėtis: ak ir knygutės galima siųsti per žigunę, formatas neužkerta mums žigunės kelio.

Pasitikėdami, kad permainymas formato mus laikraščių daugumui įtikis, ir kad ta atmaina išeis ant naudos apšvietimo, mėš malonėtume ir toliaus apsvarstinėti visuomenės klausimus tokiu pat keliu.

Kad tas darbas geriaus sektųsi, mėš prisiulytume sekancią tvarką.

1. Atsiliepiamai turi but visuomet aiškiai motyvuoti. Nemotyvuotas atsiliepiamas — tuščia kalba.

2. Atsiliepiantis turi visuomet padēt po raštu savo žinomą (tankiausia vartojamą) pseudonimą, draugystė — savo vardą su nurodymu skaitliaus sanariu.

3. Kalbėjimas nuo vardo „daugelio“, „keliolikos“, „kelių“ — ne visai praktiškas budas balsavimo. Butų geriaus nurodžius pseudonimus tų, ką juos turi (jeigu jie negalētu pats pasirašyt) arba skaitlių to „daugelio“.

V. U. R.

Redaktoriaus kasa.

Iš prisiųstų 1900 m. 550 rub. ant užlaikymo „V.“ ir „U.“ redaktoriaus (žr. „V.“ Nr. 9 psl. 108)

liko 100 rub. 1901 metams.

Aukautojai teikis atsiliepti, ką daryt su tuo išteklum, ant ko jį aperse. Turime atkreipti atydą aukautojų, ką rupinasi apie pagerinimą sanlygu išleidimo mus laikraščių aprkaitai, o ypatingai apie jų redakciją, kad veik

nėra „V.“ ir „Uk.“ Red. knygyno.

Be knygyno vesti redakcijos reikalus gerai negalima. Visai nėra knygų (apie Lietuvą), išėjusių svetimos kalboje.

Be to teikis aukautojai pranešti, kas ir kiek ant minėto reikalo yra aukavę 1900 m.*) Jeigu yra garsinamos aukos ant išleidimo raštų, tai kodėl negarsinti aukų ant užlaikymo redaktoriaus. Ak tai ir yra aukos ant visomenės reikalo.

Teipgi reikėtų pranešti: ar aukos turi but garsinamos kiekvieną mėnesį, ar kas bertainį, ar kas pusę metų, ar tiktai sykį ant metų drauge su metine atskaita.

Šimet šits reikalas yra atliekamas reguliariškai; kelias aukoms siųsti geras. Aukos bus apgarsintos drauge su atskaita 1901 m. pradžioje 1902 m.

„V.“ ir „Uk.“ Red. ir Adm.

*) 1900 m. aukos buvo siunčiamos yvairiais keilais ir ne visos žinios apie aukautojus pateko į mus rankas.

Red. ir Adm.

Nauji raštai.

Pasikalbėjimas apie dangų ir žemę. Vertė iš sveitimi kalbų P. A. Plymouth, Pa. Spauda ir kaštai „Vienybės Lietuvininkų“. 1901 m.; in 8° pp. 81.

Biologija arba Mokslas apie gyvus daiktus. Pagal Prof. Nusbaumą sutaisė *Sernas*. Chicago 1901 m. Spauda „Lietuvos“; in 8° pp. 147.

Iš kur atsirado mūsų naminiai gyvuliai ir auginiai augmenys? Pagal Lunkevičių sutaisė *Sernas*. Chicago 1901 m. Spauda „Lietuvos“; in 8° pp. 73.

Sugriautas gyvenimas. Parašė *Lazdynų Peleđa*. Perspaudinta iš „Naujienu“; išleista pinigais „Kudirkos Išdo“ Nr. 1. Spaud. pas J. Šonkę Tilžėje; in 8° pp. 29.

Darbininkų Balsas. Nr. 1. Lietuvos darbin. laikrašt. išleidžiamas L. S. D. P. neperiodiškai. 1901 m.; in 8° pp. 36. Adr. Red. ir Adm.: Mr. John Peterson, Librairie Jaques et Co. 1 rue Casimir Delavigne. Paris

Parsidavimas ir pelnas.* Iš prietikių Prūsų Lietuvoje. Pagal Al. Świętochowskį parašė *Žmogus*. Spauda ir kaštai „V. L.“ Plymouth, Pa. 1901; in 8° pp. 32.

Mūsų dielės. Per ką Lietuva kenčia. Parašė *Žmogus*. Plymouth 1901. Spauda ir kaštai „V. L.“; in 8° pp. 31.

Geologija. Parašė Archibald Geikie. Vertė S. M. Išleista „Tėvynės Mylėtojų D-tės“ Nr. 7. Plymouth 1901 m. Spauda „V. L.“; in 8° pp. 144.

Baudžiava Lietuvoje. Parašė *Žmogus*. Išleista T. M. D. Nr. 6. Chicago 1901 m. Spauda „Lietuvos“; in 8° pp. 76.

*) Orig. *Dusavimai*.

Dovanotos „Varpo“ ir „Uk-o“ Red. knygos.

11 d. Gegužės gavome laišką nuo „P. L. S. R.“ išleistoju knygučių: „*Ar dabar yra baudžiava*“ ir „*Trumpa istorija prancūzų revoliucijos*“. Tame laiške tarp kitko štai ką rašo:

„Su knygučiu „Istorija Prancūzų Revoliucijos“ padarykit teip, kaip ir su „Baudžiava“ — tegul pelnas iš jos eina „Ukininkui“, tik prašytumėm, kad mums išleistoju duomet 200—250 ekz. dovanai. Išleidimui tuodvieju knygučių buvo nusiųsta 100 rub.“...

Jaunasis. „Baudžiavos“ gavome 1641 ekz. „Pranc. Revol.“ gauta 1727, gražinta išleistoju 250 Mums liko 1477 ekz.

Čion turim pasergėti, kad išleidimui knygučių buvo atsiųsta ne 100 rub. tik 90 rub. (Pagal atrastus pas p. Lapiną laiškus ant „Baudžiavos“ — 40 rub., ant „Pranc. Revol.“ — 50 rub.)

Komitetas „Šv. Petro Parapijinės D-tės“ dovanuoja „Varpo“ ir „Uk-o“ Redakcijai 500 ekz. „Parapija ir kunigas“.

„Varpo“ ir „Uk-o“ Red. knyginkė.
M. Zaurus.

Aukos ant išleidimo raštų D-ro Kudirkos ir pastatymo paminklo.

Liutas . . . . . 10 rub.
Kunigas . . . . . 3 rub.
Kunigas T. . . . . 3 rub.
Maldutis . . . . . 5 rub. = 21 rub. = 45,36 Mk.
1. XI. 01 buvo (žr. „Varpas“ Nr. 11) . . . . . 364,47 Mk.

Iš viso 409,83 Mk.

10. XII. 01.

Knyginkė M. Zaurus.

Ant išleidimo lietuviškų raštų.

Nuo M-čių . . . . . 25 rub. = 54,00 Mk.
P. M. . . . . 50 rub.
Vac. . . . . 50 rub.

a. a. d-ro Kanko
skolininkas Aug. 50 rub. = 150 rub. = 324,00 Mk.
Draugystė „Artojų“ . . . . . 7 rub. = 15,12 Mk.
393,12 Mk.

10. XI. 01 buvo (žr. „V.“ Nr. 11) . . . . . 173,71 Mk.
Iš viso 566,83 Mk.

10. XII. 01.

Knyginkė M. Zaurus.

Klaidų pataisymas.

Atskaitoje Nr. 7 „V.“ 01 „Ant išleid. liet. raš.“ parašyta Rugienius turi but Bugienis. — „V.“ Nr. 9. ant p. 106, žemai, ties žvaigždute parašyta: „žr. kor. iš Pasvalio.“ Turi but: „žr. kor. iš Pašvitinio.“

Atsakymai.

Q. R. T-niui. Pav. butų paranku turėti, sunaudotume kad ne šiaip, tai teip. Adr. gers. Parašykit plačiau apie savo reikalą.

Marių Lašai. Tamstos raštelį išsiuntėme į Ameriką. Pabandykit ką parašyt ant kitos tēmos.

V-tei. Piešiniai: „Laimingieji“, „Pirmutiniai žingsniai“ etc. tinka; tilps „Varpe“.

Driskiniui. „Atsiprašau“ ir dar 7 rašteliai atėjo. „Margumynai“ taps sunaudota. „Velnius XIX. a. pabaigoj“ gavome.

Lietuvaniui. Fotografiją, nuimtą nuo paveikslu D. L. Kun. Keistučio, nutėpliota a. a. Ščenavyčiaus, gavome. Ačiu.

✓ *Žemaitėi.* „Byla“ ir „Karinys“ gavome. *Kristupui.* „Atsakymas p. Apuokui ant jo straipsnio „Sapnas“ tinka, bet dėlei stokos vietos negalim šiam numerij patalpint ir dėlio siunčiame „Tėv. Sarg.“

Mėmelei. Tiesos eilėms rašyti yra „Varpe“ 1898 m. Nr. 1—3. Eiles peržiūrėsim, neužmirškite rašyt korespondencijų. Tos negauna gulėt.

Zalciniui. Balladą „Pilekalinis“ gavome. *Tiesos Jėskotojui.* Vertimą „Buvio esybė“ Ochrovičiaus gavome.

Geruliui. „Panaktinis“ ir „Šuvis“ tilps „Nauj.“ *J. Zabinkščiaiui.* „Kunigų teikiamieji atlidai“ tinka.

Adresai „V-po“ ir U-ko“ administracijos.

1. *Redaktoriaus:* Herrn J. Lapinas, Goldschmiedestrasse 8, Tilsit.

2. *Kasieriaus:* Herrn D. Saunus, Rokaiten per Neukirch, Ostpr.

3. *Knyginkės:* Fräulein M. Saunus, Rokaiten per Neukirch, Ostpr.

Turinys.

Žemaičių vysk. Motiejus III Valančius. — Dėlei išleidimo mus raštų. — Paveikslai. — Korespondencijos: Vilnius. Šiauliai. Eriogala. Suvalkų gub. Jievaravo valščius. Ryga. Mintauja. Peterburgas. — Kalbos dalykai. — Dėlei liet. Parodos. — Permainymas laikraščių formato. — Redaktoriaus kasa. — Nauji raštai. — Dovanotos knygos „Varpo“ ir „Uk-o“ Red-jai. — Aukos ant išleidimo raštų D-ro Kudirkos ir pastatymo paminklo. — Ant išleidimo lietuviškų raštų. — Klaidų pataisymas. — Atsakymai.